

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЦІННІСНИМИ
ОРІЄНТАЦІЯМИ ТА МОТИВАЦІЙНИМИ ТЕНДЕНЦІЯМИ В
ТАНЦЮВАЛЬНІЙ ПАРІ**

Виконав: студент II курсу,
групи 8.0530-з
спеціальності: 053 Психологія
освітньої програми: 053 Психологія
Нечитайло Андрій Валерійович
Керівник: к.психол.н., доцент кафедри
психології Скрипаченко Т.В.
Рецензент: к.псих.н., доцент кафедри
психології Поплавська А.П.

Запоріжжя

2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра психології
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

« _____ » _____ 2021 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Нечитайло Андрію Валерійовичу

Тема роботи Особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваційними тенденціями в танцювальній парі

керівник роботи Скрипаченко Т.В. к.психол.н., доцент кафедри психології

затверджені наказом ЗНУ від «30» липня 2021 року № 1137-с

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки теоретично та емпірично дослідити особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

5. Перелік графічного матеріалу: 9 рисунків. 10 таблиць

.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Скрипаченко Т.В., доцент		
Розділ 1	Скрипаченко Т.В., доцент		
Розділ 2	Скрипаченко Т.В., доцент		
Висновки	Скрипаченко Т.В., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-березень 2021 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2021 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-травень 2021 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	червень-липень 2021 р.	Виконано
5	Написання висновків	жовтень 2021 р.	Виконано
6	Передзахист	листопад 2021 р.	Виконано
7	Нормоконтроль	листопад 2021 р.	Виконано

Студент _____ А.В.Нечитайло

Керівник роботи _____ Т.В. Скрипаченко

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.М. Грединарова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 80 сторінок, 9 рисунків, 10 таблиць, 76 джерел, 3 додатка.

Об'єкт: мотивація досягнення успіху

Предмет: особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

Мета: теоретично та емпірично дослідити особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

Гіпотези: по-перше, існує пряма залежність між ціннісними орієнтаціями та мотивацією досягнення успіху за статтю танцюристів;

По-друге, показники сформованості афективного компоненту ціннісного ставлення до професійної діяльності у танцюристів двох груп виражена на достатньому вірні, але мотивація досягнення успіху очевидніша у дівчат, а у хлопців більш виражена мотивація до ризику.

Методи дослідження: теоретичні (теоретичний і порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури); емпіричні (спостереження; бесіда; тестування)

Наукова новизна роботи полягає в тому, що був проведений комплексний аналіз теоретичного та емпіричного дослідження особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі..

Отримані в результаті дослідження данні, можуть застосовуватися психологами-практиками, тренерами та психотерапевтами в організації консультативної, психопрофілактичної і психокорекційної роботи з танцювальними парами.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ, МОТИВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ,
ТАНЦЮВАЛЬНІ ПАРИ, МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ.

SAMMARY

Nechitailo A.V. Features of the relationship between value orientations and motivational tendencies in a dancing couple.

Master's qualification work: 80 pages, 9 figures, 10 tables, 76 sources, 3 appendices.

Object: motivation to succeed

Subject: Features of the relationship between value orientations and motivations for success in a dancing couple.

Objective: to theoretically and empirically investigate the relationship between value orientations and motivations for success in a dancing couple.

Hypotheses: first, there is a direct relationship between value orientations and motivation to succeed in the sex of dancers;

Secondly, the indicators of the formation of the affective component of the value attitude to professional activity in dancers of the two groups is sufficiently true, but the motivation to succeed is more obvious in girls, and boys are more motivated to take risks.

Research methods: theoretical (theoretical and comparative analysis of psychological and pedagogical literature); empirical (observation; conversation; testing)

The scientific novelty of the work is that a comprehensive analysis of the theoretical and empirical study of the relationship between value orientations and motivations for success in a dancing couple.

The data obtained as a result of the study can be used by practicing psychologists, trainers and psychotherapists in the organization of counseling, psychoprophylactic and psychocorrectional work with dancing couples.

VALUE ORIENTATIONS, MOTIVATIONAL TRENDS, DANCE COUPLES, MOTIVATIONS FOR SUCCESS

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ В ТАНЦЮВАЛЬНІЙ ПАРІ	10
1.1. Характеристика «мотивації досягнення успіху» як категорія наукового пізнання.....	10
1.2. Проблема цінностей та ціннісних орієнтацій в науковій літературі.....	19
1.3. Взаємозв'язок мотивації досягнення успіху та ціннісних орієнтацій в танцювальній парі.....	42
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ МОТИВАЦІЄЮ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ ТА ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ В ТАНЦЮВАЛЬНІЙ ПАРІ.....	54
2.1. Методи, методика та процедура дослідження.....	54
2.2. Результати дослідження та їх інтерпретація	61
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день у суспільстві з'явилися нові цінності - саморозвиток, самоосвіта та самопроекування особистості, що стали основою нової парадигми - особистісно орієнтованої освіти. Перетворення дитини на суб'єкта, зацікавленого в самовизначенні, становить основний результат спільної діяльності вчителя (тренера) та учня.

У умовах як ніколи актуально звучить думка А.С. Макаренка про те, що людина не виховується частинами. Кожна спільність, членом якої є дитина, повинна на основі специфіки свого функціонування розвивати її різнобічно, забезпечувати гармонійну відповідність усіх її особистісних якостей. При такому розумінні проблеми очевидним стають ті неповторні можливості, які мають творчі колективи дітей. Наприклад, природа хореографічного колективу, заснована на колективних процесах, що включає органічний синтез пластичних, музичних, образотворчих та інших засобів художньої виразності, створює реальні передумови розвитку різних аспектів особистості - як художньо-естетичних, моральних, і фізичних.

Проте, гармонійний розвиток дитини можливий лише за внутрішньої цілісності художньо-виховного процесу, коли є позитивна мотивація. Для успішного співробітництва з учнем, тренеру необхідно вивчити мотиваційну сферу його особистості та навчитися управляти їй, оскільки вона визначає продуктивність його діяльності. При цьому суттєвою проблемою є вивчення динаміки інтересів дитини та їх можливого розпаду з віком.

Термін «мотивація» використовується в сучасній психології в двоякому сенсі: як позначає систему факторів, що детермінують поведінку, тобто прагнення людини щось зробити, і як характеристика процесу, що стимулює та підтримує поведінкову активність на певному рівні.

Мотиваційна сфера динамічніша, ніж пізнавальна, інтелектуальна. Але рухливість мотивів таїть у собі небезпека, оскільки якщо управляти мотивацією, може статися зниження її рівня, мотиви можуть втратити дієвість, як і трапляється нерідко там, де немає цілеспрямованого управління цією стороною розвитку особистості.

Ступінь розробленості теми дослідження. У вітчизняній психології проблемам мотивації присвячені праці Коломейцева Ю.А., Гогунова О.М., Маслоу А. та ін.

Структуру та сутнісні особливості аналізованого феномену вивчали Б.Г. Ананьєв, М. Аргайл, Д. Аткинсон, Л.І. Божович, Є.П. Ільїн, А.М. Леонт'єв, М.Ш. Магомед-Емінов, А.К. Маркова, А. Маслоу, Ж. Нюттен, З. Фрейд, Л. Фресс, Х. Хекхаузен, Ф. Хоппе, Н.М. Якобсон.

Для розуміння мотивації досягнення значущими є дослідження Т.К. Ахаян, А.С. Гаязов, А.В. Кір'якова, Л.П. Розбігаєва, М.С. Кострюкова та інших авторів.

Т.Ф. Іванової, Л.С. Ілюшин, М.В. Корепанової, М.В. Матюхіна, Т.А. Шабліна, А.В. Салькова розглядалися питання формування мотивації досягнення в освітньому процесі.

Все в житті та в танці, все, з чим стикаються керівник та учасники аматорського колективу, має ціну. Ціна - це вартість чогось, виражена або в грошових одиницях, або в інших фізичних параметрах, наприклад, у витраченій енергії, у втраченому здоров'ї і навіть вартості життя.

Поруч із ціною все, що відбувається у колективі має цінність. Цінність - не вартість, а значущість чогось для колективної діяльності і для кожної окремої людини, не важливо учасника або керівника. Цінність, значимість, не виявляється у конкретних вимірах, але представляється кожному їх особливою важливістю.

Переважає більшість керівників стикається з різними алгоритмами мислення, поведінки. Багато хто з них змушений підтримувати високий темп життя, вирішувати всі питання швидко, інтуїтивно, на бігу. Не завжди

усвідомлюючи, що існують якісь «закони життя», які народ називає «здоровим глуздом» або «мудрістю», які передаються з покоління до покоління у вигляді казок, прислів'їв. Одним із таких «законів» є «виділення головного». Що для керівника та його вихованців головне? На що вони спрямовані? Які їхні пріоритети у житті та творчості? Цим і визначається актуальність вибраної теми кваліфікаційної роботи магістра «Особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваційними тенденціями в танцювальній парі».

Об'єкт: мотивація досягнення успіху

Предмет: особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

Мета: теоретично та емпірично дослідити особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

Гіпотези: по-перше, існує пряма залежність між ціннісними орієнтаціями та мотивацією досягнення успіху за статтю танцюристів;

По-друге, показники сформованості афективного компоненту ціннісного ставлення до професійної діяльності у танцюристів двох груп виражена на достатньому вірні, але мотивація досягнення успіху очевидніша у дівчат, а у хлопців більш виражена мотивація до ризику.

Методи дослідження:

- теоретичні (теоретичний і порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури);
- емпіричні (спостереження; бесіда; тестування)

Згідно з поставленою метою та висунутою гіпотезою було визначено основні завдання дослідження:

1. Теоретично обґрунтувати характеристику мотивації досягнення успіху як категорію наукового пізнання.
2. Визначити проблему цінностей та ціннісних орієнтацій в науковій літературі.

3. Дослідити взаємозв'язок ціннісних орієнтацій та мотивацію досягнення успіху в танцювальній парі.

4. Емпірично дослідити особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваційними тенденціями в танцювальній парі.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що був проведений комплексний аналіз теоретичного та емпіричного дослідження особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

Практичне значення одержаних результатів роботи полягає в тому, що отримані в результаті дослідження, можуть застосовуватися психологами-практиками, тренерами та психотерапевтами в організації консультативної, психопрофілактичної і психокорекційної роботи з танцювальними парами.

Надійність і вірогідність дослідження забезпечувалися репрезентативністю вибірки, застосуванням методів, адекватних меті і завданням дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу, використанням методів математичної статистики.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ В ТАНЦЮВАЛЬНІЙ ПАРІ

1.1. Характеристика «мотивації досягнення успіху» як категорія наукового пізнання

Дослідження теоретичних аспектів формування мотивації досягнення успіху передбачає аналіз та зіставлення низки психолого-педагогічних категорій. Виходячи із загальної логіки даного дослідження в ролі таких категорій виділимо такі: «успіх», «мотив», "мотивація", "досягнення", "мотивація досягнення", "мотивація досягнення успіху".

Отже, успіх – поняття зовсім неоднозначне. Як правило, він ефектно виступає в системі стимулюючих та напрямних підкріплень. Посилаючись на думку І.А. Ларіонова, зазначимо, що для формування адекватної самооцінки, без якої вважається не можливим становлення здорової психіки дитини, успіх є необхідним стимулом. Саме він надає сили, віри та можливості подолання будь-яких перешкод у навчальній діяльності [38, 11].

Науково доведено, що віра у власні сили є основою активного творчого самопочуття будь-якої людини. Без набуття досвіду досягнення та переживання успіху утвердження цієї віри неможливе.

Однак те, що є успіхом для однієї людини, зовсім не обов'язково вважатиметься успіхом для іншої. Кожна людина сама визначає собі критерії успіху. Цим характеризується неоднозначність поняття «успіх». Безперечним є лише той факт, що в основі свого успіху є рушійна сила будь-якого діяльнісного процесу.

Аналізуючи саме поняття успіху, можна побачити, що його ототожнювали з успіхом [62, 6]. У широкому розумінні під успіхом

розуміється життєва успішність, яку людина досягає і переживає під час своєї життєдіяльності, прагнучи реалізувати власний потенціал [62, 6].

У вузькому сенсі - успіх сприймається як оцінка конкретного результату, досягнення, значущості особистості [62, 8].

На думку Ю.В. Андрєвої «Говорити про успіх можна тоді, коли очікування особи збігаються або перевершують очікування оточуючих, найбільш значущих для особистості» [3, 5]. Тим самим підкреслюється, що успіх – це оптимальне співвідношення між очікуваннями оточуючих, особистості та безпосередніми результатами її діяльності. Щодо психолого-педагогічних аспектів даного поняття, то його часто розглядають крізь призму поняття.

«Досягнення» - процес дій, що веде до позитивного результату, до успіху. Ці дії, у свою чергу, характеризуються прагненням і спонуканням до дії, що виводить нас на дослідження таких категорій як «мотивація» та «мотив».

Вперше «досягнення» як джерело людських мотивацій було представлено Мюрреєм наприкінці 1930-х років. [25, 64]. Однією з основних понять, що використовуються пояснення рушійних сил поведінки, він називав мотивацію. Мотивація – поняття глибоке, об'ємне, що охоплює складний процес управління напрямом та інтенсивністю прикладених зусиль. На даний момент проблема мотивації є однією з фундаментальних проблем як вітчизняної, так і зарубіжної психології. Проблематика мотивації обумовлена множинністю підходів до розуміння її суті, природи, структури та способів дослідження. «Чи знайдеться інша така сама область психологічного дослідження, до якої можна було б підійти з різних сторін, як до психології мотивації» - зазначав Х. Хекхаузен, [36, 3].

"Мотивація" у перекладі з лат. "movere" - спонукання до дії; психофізіологічний процес, керуючий поведінкою людини, який задає його спрямованість, організацію, активність та стійкість; здатність людини задовольняти свої потреби. Але, перш за все, мотивація і є - прагнення

успіху, високих результатів у своїй діяльності. Отже, мотивація відноситься до процесів, які призводять до підбурювання, продовження, інтенсивності та якості поведінки.

Як велике психологічне явище мотивація трактується по-різному. Усі визначення мотивації можна зарахувати до двох напрямів:

- перше розглядає мотивацію як сукупність факторів чи мотивів;
- друге – як динамічна освіта, як процес, як механізм.

Аналізуючи характеристики даного поняття, ми визначимо мотивацію «як сукупність причин психологічного характеру, що пояснюють поведінку людини, її початок, спрямованість та активність». Подібний підхід передбачає розгляд мотивації, як якогось циклічного процесу, безперервного взаємодії та перетворення, в якому суб'єкт дії та ситуація взаємно впливають один на одного. Результатом цього процесу є реально спостерігається поведінка [38, 14].

У свою чергу, мотивація виступає лише як вторинне по відношенню до мотиву освіти. У зв'язку з цим уточнимо поняття мотиву. З основних трактувань, «мотив» можна характеризувати так:

- розуміння мотиву як спонукання є найпоширенішою і прийнятою точкою зору. Це з тим, що мотивація детермінує й не так фізіологічні, скільки психічні реакції. Отже, вона пов'язана з розумінням стимулу і надання йому будь-якої значущості (Ковальов В.І., 1988).

- як намір
- як потреба

Існує погляд на мотив, як на стійку властивість особистості. Він особливо уражає західних психологів. Подібної точки зору дотримуються і ряд вітчизняних психологів (К.К. Платонов, М.Ш. Магомед-Емінов, В.С. Мерлін).

- поширеною є погляд на мотив як на мету (на предмет). Ця думка обумовлена тим, що пояснює цілеспрямований, довільний характер

поведінки людини, відповідаючи питання «навіщо» і «навіщо» здійснюється дію. (А.Н. Леонт'єв) (Хрест. 6.1).

Не краще і з самим поняттям мотиву. Як мотив називають різні психологічні феномени:

- так Х. Хекхаузен характеризує його як потреби та потягу, спонукання та схильності,

- Л.І. Божович розглядає мотив як уявлення та ідеї, почуття та переживання,

- А.Г. Ковальов – як морально-політичні настанови та помисли,

- К.К. Платонов характеризує як психічні процеси, стани та властивості особистості,

- П.А. Рудик зводить мотив до бажань і побажань, звичок, думок і почуття обов'язку,

- О.М. Леонт'єв трактує як предмети зовнішнього світу,

- А. Маслоу - як установки,

- В.К. Вілюнас взагалі характеризує мотив як умови існування.

Характерною точкою зору для робіт західних психологів є розуміння того, що мотиви є стійкі характеристики особистості (М. Мадсен, Х. Мюррей, Дж. Аткинсон).

Вітчизняні психологи (К.К. Платонов, В.С. Мерлін, М.Ш. Магомед-Емінов) вважають, що в одному ряду з психічними станами, як мотиви, можуть виступати і властивості особистості [65, 14]. Властивості особистості впливають на особливості мотивації, які закріпившись, у свою чергу, стають властивостями особистості.

Таким чином, дослідження показує, що єдності поглядів на розуміння сутності мотивації та її співвідношення з мотивом у науці немає. Найчастіше ці два поняття використовуються як синоніми. Автору бачиться лише один вихід із становища - розглядати мотивацію як динамічний процес формування мотиву. А для правильного розуміння психологічної складової мотиву – використовувати всі перераховані вище психологічні феномени.

З огляду на такий підхід, правомірно розглядати мотив як складну інтегральну психологічну освіту, де мотив особистості - це потреба, і ціль, і намір, і спонукання, і властивість особистості, що детермінує поведінка людини [41, 67-68].

У зв'язку з чим, значимість набуває вивчення різних форм мотивації. Виявляючись у різних сферах діяльності, на мотивацію впливає характер і якість виконання праці, формування творчого, ініціативного підходи до справи. Одним з основних видів такої мотивації є мотивація досягнення.

На даний момент існує досить велика кількість визначень психологічного феномену. З погляду автора дослідження, найбільш точним та комплексним є визначення, дане авторитетним фахівцем у цій галузі є Т.О. Гордєєва. Вона визначає мотивацію досягнення «як можливо краще виконання будь-якого виду діяльності, орієнтованої досягнення певного результату, в яку можна застосувати критерії успішності, тобто зіставити що коїться з іншими результатами, використовуючи стандарти оцінки» [24, 176].

Вперше ця диспозиція була виділена у класифікації американського психолога Г. Мюррея у книзі «Дослідження особистості». За його думку, людина з вираженою потребою у досягненні долає будь-які перешкоди і перевершує себе [24, 177].

Подальше вивчення мотивації досягнення пов'язані з ім'ям американського вченого Д. Макклелланда [42, 34]. У книзі «Мотивація людини» він відносить потребу в досягненні успіху до найважливіших соціальних потреб [42, 14].

Через війну дослідження, Д.С. Макклеланд виявив, що у мотивації досягнення існують індивідуальні відмінності. Під мотивом він розуміє «прагнення досягнення деяких досить загальних цільових станів», видів задоволення чи результатів, проте «мотив досягнення» розглядається в нього як стійка, статична освіта, як першопричина людської поведінки [42, 35].

Д. Макклелланд розробив перший стандартизований варіант методики вимірювання мотиву досягнення – Тест тематичної аперцепції (ТАТ). При цьому було виявлено два види «мотиву досягнення»:

- мотив прагнення успіху,
- мотив уникнення невдачі.

Пізніше питаннями мотивації займалися такі видні вчені, як Аткінсон Дж., Фізер Н., Хекхаузен та ін.

Дж. Аткінсон більшу увагу приділяє створенню теорії та математичної моделі для керівництва емпіричними дослідженнями у галузі мотивації досягнення.

Теорія Дж. Аткінсона припускає, що всі мають одночасно і мотив досягнення, і мотив уникнення. Його модель згодом намагався вдосконалити Фізер.

Таким чином, суть зарубіжної теорії мотивації досягнень полягає в ідеї про те, що дії обумовлені мотивацією до досягнення або перевищення певного рівня досконалості, який сприймає індивід або суспільство в цілому. Вважається що необхідність досягнення певного стандарту переваги впливає з перших років життя дитини внаслідок того, як батьки чекають чи винагороджують незалежні дії у своїх дітях. Звідси впливає, що мотивація досягнення як характеристика особи не обов'язково однакова для кожної людини.

Далі слід звернутися до поглядів мотивацію досягнення німецького психолога Х. Хекхаузена [72, 78]. Цей феномен він розглядає, як спробу людини збільшити або зберегти максимально високими свої здібності до тих видів діяльності, де її виконання може призвести до успіху чи невдачі. При цьому він зазначав, що мотивація досягнення завжди орієнтована на кінцевий результат.

Х. Хекхаузен виділив кілька умов, необхідні актуалізації мотивації досягнення:

- діяльність досягнення має бути націлена на вирішення завдань,

- діяльність має залишати по собі відчутний результат,
- цей результат має адекватно оцінюватися,
- діяльність має бути бажаною для суб'єкта,
- результат діяльності має бути отриманий самим суб'єктом [72, 78-79].

Таким чином, за Х. Хекхаузен діяльність досягнення має місце бути в тому випадку, якщо присутня і виконується одна і більше умов, і немає ознак відсутності інших. Сама ж діяльність досягнення включає: валентність і спонукання мотиву, постановку мети, період діяльності і період післядіяльності.

Німецький психолог Х. Шулер [70, 68], на підставі аналізу робіт психологів, що займаються проблемами мотивації досягнення, виділив певні характеристики (що стосуються мотивації досягнення) і згрупував їх у 17 основних рис: наполегливість, домінантність, обов'язковість, потік, безстрашність, інтернальність, компенсаторне зусилля, гордість за успіх, готовність до навчання, перевага проблеми, самостійність, самоконтроль, орієнтація на статус, орієнтація на конкуренцію, цілеспрямованість, віра в успіх і гнучкість [70, 68].

Х. Шулером було запропоновано так звану «цибулинну модель» мотивації досягнення (Zwiebelmodell der Leistungsmotivation), у структурі якої він виділив 4 шари:

- Перший шар – «ядерні риси» (Kernfacetten) – віра в успіх, цілеспрямованість та наполегливість;
- другий шар (Randfacetten) – самостійність та орієнтація на статус;
- Наступний шар (Theoretischverbundene Merkmale) - схильність до певного атрибутивного стилю, самоповага та ін.
- Останній шар (Hintergrundmerkmale) – нейротизизм, сумлінність та ін. [61,66,67,68].

Аналіз мотивації досягнення в рамках зарубіжної психології показав, що даний феномен вченими (Д. Макклелланд, Х. Хекхаузен, Х. Шулер та ін.)

розглядається в основному в рамках диспозиційного підходу, тобто як певна стійка освіта в структурі особистості, яке важко трансформується.

Далі звернемося до теорій вітчизняних учених. Феномен мотивації досягнення як із видів мотивації загалом став активно розроблятися із середини 1970-х років ХХ століття. У цьому вітчизняні психологи розглядали мотивацію досягнення переважно з позиції діяльнісного підходу. У зв'язку з чим мотивація досягнення розглядається не як процес актуалізації певних мотивів, а як процес їх формування. Наразі у вітчизняній психології проведено велику кількість досліджень мотивації досягнення успіху:

- досліджено особливості впливу мотивації досягнення успіху та уникнення невдач на результативність та регуляцію діяльності (В.І. Степанський, І.А. Батурін);

- вивчені інтринсивні та екстринсивні показники у структурі мотивації досягнення (Н.В. Афанасьєва);

- Досліджено особливості психосемантичного простору сприйняття образу успішності (В.А. Білих);

- створено динамічну модель мотивації досягнення успіху та досліджено її складові компоненти (М.Ш. Магомед-Емінов, І.А. Васильєв);

- розглянуто гендерні та вікові відмінності у структурі мотивації досягнення успіху (С.А. Шапкін).

Відмінною рисою цих робіт є розгляд мотивації досягнення значущого фактору діяльності.

Першим вивчити структуру мотивації досягнення серед вітчизняних психологів, зробив спробу, М.Ш. Магомед-Емінів [41, 187]. Саме він окреслив динамічну модель мотивації досягнення. У структурі цієї моделі він виділив 4 компоненти:

1. спонукання до діяльності,
2. вибір мети та шляхи її досягнення,
3. регулювання та контроль виконання діяльності,
4. припинення діяльності.

З погляду М.Ш. Магомед-Емінова, ситуація досягнення має кілька особливостей:

- Наявність завдання, що передбачає індивідуальне виконання діяльності;
- можливість успішного та неуспішного виконання діяльності;
- усвідомлення суб'єктом почуття власної відповідальності за результат діяльності;
- Наявність критеріїв оцінки результату;
- Оцінка результатів на основі цих критеріїв [41, 189].

Аналізуючи даний підхід, можна побачити, що мотивація досягнення сприймається як психічний процес, регулюючий діяльність суб'єкта у конкретній ситуації.

Ще одна системна модель процесу мотивації досягнення Т.О. Гордєєвої [24, 56]. Дана модель включає чотири блоки:

Перший блок – включає цілі, цінності та мотиви, які запускають поведінкові, емоційні та когнітивні процеси мотивації досягнення;

Другий блок – включає уявлення про контрольованості процесу результату діяльності.

Третій блок – емоційний. Його можна охарактеризувати через наявність у людини переживання насолоди від зусиль, спрямованих на досягнення мети.

Останній блок – поведінковий. За словами Т.О. Гордєєвої, охарактеризувати його можна через наполегливість, інтенсивність зусиль та стратегії подолання труднощів [24, 58].

У вітчизняній психології мотивація досягнення вивчається у соціально-психологічному аспекті.

Так М.Л. Кубишкіна [37] визначає мотив досягнення як прагнення соціального успіху. Як його основні аспекти М.Л. Кубишкіна виділяє:

- прагнення до досягнення результатів у значній діяльності та пов'язаних з ними авторитету та поваги;

- Прагнення завоювання високого соціального становища, престижу;
- Прагнення до конкуренції та суперництва [37, 22].

На думку М.Л. Кубишкіної, люди з високим рівнем мотиву соціального успіху значно відрізняються за своїм особистісно-мотиваційним профілем від більшості людей. Їм властиві висока активність, висока самооцінка, вони впевнені у собі, головним чином у своїй чарівності [37, 23].

Людина, мотивована на успіх, віддасть перевагу середнім за труднощами або трохи завищеним цілям, лише трохи перевершують вже досягнутий ним результат. Занадто легкі завдання не принесуть йому задоволення, а при виконанні надто важких – велика ймовірність неуспіху.

Людина, мотивована на невдачу, більш схильна до екстремального вибору. Його кидає з крайнощів у крайність, він береться за рішення як дуже легких завдань, і дуже важких.

Отже, головною особливістю вітчизняних досліджень мотивації є розгляд мотивації досягнення значущого чинника діяльності.

Таким чином, проаналізувавши поняття «успіх», «мотив», «мотивація», «мотивація досягнення», ми визначили прямий взаємозв'язок даних понять та виявили, що у досягненні успіху значної ролі грає мотивація. Наявність мотивації – є рушійна сила дії, очікування/досягнення успіху – стимул особистісного розвитку та вдосконалення результату діяльності. Головним засобом формування мотивації досягнення є активна, соціально значуща діяльність. Прикладом такої діяльності може бути навчання хореографічному мистецтву.

1.2. Проблема цінностей та ціннісних орієнтацій в науковій літературі

Корінні перетворення, події в нашій країні в останні десятиліття в різних аспектах життєдіяльності людей, привели не тільки до змін в

економічних і політичних сферах життя суспільства, але і в значній мірі соціокультурній ситуації в цілому. Багато духовних, етичних ціннісних орієнтирів і установки, які впродовж не одного сторіччя обумовлювали гармонізацію життя і діяльності людей, всю систему взаємин людини зі світом, виявилися втраченими [72].

Якщо звернутися до наукових досліджень, то можна відзначити, що проблема виховання ціннісних основ особистості є одним з напрямів численних досліджень вчених різних областей як наукового знання, що історично складається, про людину, так і сучасного людинознання (філософів, психологів, педагогів, соціологів і так далі). Проблема духовності, моральності людини, його ціннісних орієнтирів вважається однією з вічних проблем, породжених самим ходом історичного розвитку цивілізації. Ще стародавні мислителі, філософи, такі як Платон, Арістотель, Демокрит та інші піднімали питання про виховання духовного початку в кожній людині. Проблемі ціннісного розвитку особистості присвячений цілий ряд робіт видатних мислителів – це Т. Мор, І. Кант, С. Пеппер, Д. Дьюї, М. Шелер і багато інших.

В цілому, проблема вивчення ціннісної сфери особистості в даний час набуває все більш комплексного характеру, будучи предметом вивчення різних наук, і є важливою областю досліджень, розташованою на стику різних галузей знання про людину. Разом з тим, до сьогодення немає єдиного уявлення про суть поняття «цінність» (всього налічується близько ста різних його визначень). При цьому більшість сучасних трактувань поняття «цінність» зводяться, як правило, до позитивної значущості чогось для суб'єкта. Саме таке його визначення дав ще в 60-і рр. XIX сторіччя німецький філософ Герман Лотц [6].

С.Л. Рубінштейн стверджував, що цінності – це не те, за що платимо, а то, ради чого живемо [74, 253]. Специфіка того або іншого визначення цінності залежить від тієї сфери наукового знання, в рамках якої воно розглядається.

У філософії поняття «цінність» використовується для вказівки на соціальне і культурне (людське) значення визначення дійсності. По суті, все різноманіття предметів людської діяльності, суспільних відносин може виступати як «наочні цінності» як об'єкти ціннісного ставлення, тобто оцінюватися в плані добра і зла, істини і неістини, краси і неподобства, допустимого і забороненого, справедливого і нечесного і так далі [82, 764].

У психології (Б. Ананьев, В. Білські, А. Маслоу, В. Мясіщев, В. Франкл і ін.) «цінність» визначається як значущість для людей тих або інших матеріальних, духовних або природних об'єктів, явищ [21, 323]. В цілому в психології не завжди розрізняють поняття «Ціннісні уявлення» і «цінності»: іноді перші розглядаються як дзеркальне віддзеркалення других, що не представляє окремого інтересу, а деколи другі зводяться до перших

У соціології зустрічається наступне визначення: цінність – це властивість суспільного предмету задовольняти певним потребам соціального суб'єкта (людини, групи людей, суспільства); за допомогою цінності характеризують соціально-історичне значення для суспільства і особистісний сенс для людини певних явищ дійсності [72, 608]. Цінність соціальна за своєю природою, цієї ідеї дотримуються Ф. Гиддінгс, Р. Інглехарт, Н. Луман, Р. Мертон, Т. Парсонс, Н. Смелзер, Дж. Хоманс, А. Шюц. Один з основоположників соціології Е. Дюркгейм вважав, що цінності – це продукти громадської думки; речі мають цінність тільки по відношенню до певних станів свідомості [23].

У психолого-педагогічній літературі дана проблема розглядається з позиції різних шкіл і напрямів, які додають поняттю "цінність", як особистості, що становить, неоднакове значення.

Засновник психоаналізу З. Фрейд не торкався прямо проблеми цінностей, але співвіднесеність з ними все-таки малася на увазі, оскільки "Супер-его" є сховищем як несвідомих, так і соціально обумовлених моральних встановлень, етичних цінностей і норм поведінки, які служать свого роду суддею або цензором діяльності і думок «Его», встановлюючи для

нього певні кордони. З. Фрейд в своїх роботах указує на три функції "Супер-его": совість, самоспостереження і формування ідеалів. На його думку, завданням совісті є обмеження, заборона свідомій діяльності; завданням самоспостереження – оцінка діяльності незалежно від спонук і потреб «Ід» і «Его». Формування ідеалів пов'язане з розвитком самого «Супер-его». На думку З. Фрейда, "Супер-его" дитини насправді конструюється за моделлю "Супер-его" його батьків: воно наповнене тим же змістом і стає носієм традиції і переживаючих час думок цінності, які передаються, таким чином, від покоління до покоління. За З. Фрейдом, основні потреби і мотиви поведінки самої особистості неусвідомлювані і знаходяться в стані конфлікту з соціальними нормами [76].

На думку одного з найбільш відомих неофрейдистів Е. Фрома, що робив спроби соціологізувати теорію З. Фрейда, переконання і цінності не надані особистості в готовому вигляді, не прийняті нею від суспільства пасивно, вони є результатом зусиль і інтелектуальних досягнень в процесі нескінченного життєвого експериментування. У кожної людини є потреба в цінностях, які направляють його вчинки і відчуття.

Е. Фром ділить цінності на дві категорії:

- а) офіційно визнані, усвідомлювані (релігійні і гуманістичні) цінності;
- б) дійсні, несвідомі (породжені соціальною системою) цінності.

Друга група є безпосередніми мотивами людської поведінки. Розбіжність між усвідомлюваними і неефективними цінностями, з одного боку, і неусвідомлюваними і дієвими - з іншою, спустошує особистість, яка починає переживати почуття провини. Саме тому, на думку Е. Фрома, необхідне «вирощення» таких цінностей, за наявності яких людина могла би відмовитися від соціальної маски і оголити свої справжні потреби, реалізація яких сприятиме її розвитку.

Таким чином, для теорії З. Фрейда і його послідовників властивий розгляд природженості і фатальності механізмів розвитку особистості, а також суперечність між потребами особистості і соціальними нормами [5].

Проблема регулятивної ролі вищих людських цінностей ставиться і представниками гуманістичної психології. Центральною ланкою теорії особистості А. Маслоу є самоактуалізація – прагнення людини до повнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей, яке є вищим ступенем в ієрархії потреб. По А. Маслоу, всі люди, що самоактуалізуються, прагнуть до реалізації "битійних" цінностей, для них ці цінності виступають як життєво важливі потреби. А. Маслоу вважає, що є певні цінності, властиві кожній людині, а так звані "вищі цінності" існують в самій людській природі. Він виділяє дві групи цінностей:

а) б-цінності (цінності буття) - вищі цінності, властиві людям, що самоактуалізуються (істина, добро, краса, цілісність, подолання дихотомії, життєвість, унікальність, досконалість, необхідність, повнота, справедливість, порядок, простота, багатство, легкість без зусилля, гра, самодостатність);

б) д-цінності (дефіцитні цінності) - нижчі цінності, оскільки, вони орієнтовані на задоволення якоїсь потреби, яка незадоволена або фрустрована.

Таким чином, цінності, по А. Маслоу, є частиною мотиваційно - потребнісної сфери, проте вони розглядаються без урахування визначальної ролі соціальних і історичних чинників розвитку особистості [76].

Концепція особистості В. Франкла, що склалася в рамках екзистенціальної психології, по багатьом своїм положенням близька до поглядів "гуманістів". Створена ним теорія екзистенціального аналізу є складною системою філософських, психологічних і медичних переконань на природу і суть людини, механізми розвитку особистості. Центральною ланкою цієї системи виступає поняття "Сенс життя". В. Франкл вважає, що, важливий не сенс життя взагалі, а швидше специфічний сенс життя даної особистості в даний момент. Згідно В. Франклу, сенс життя можна виявити трьома шляхами: 1) здійснюючи справу (подвиг); 2) переживаючи цінності;

3) шляхом страждання. Виходячи з цього, їм виділяються три групи цінностей:

Першу групу складають цінності творчості – найбільш природні і важливі, але не необхідні. Основною шляхом їх реалізації є праця. Сенс праці полягає в тому, що людина привносить в свою роботу як особистість.

Друга група – це цінності переживання. По В. Франклу, багатим ціннісним потенціалом володіє любов. Любов, на думку ученого, є єдиним способом зрозуміти іншу людину в якнайглибшій суті його особистості. Проте любов не є необхідною умовою для свідомості життя.

Найбільш значущими є цінності ставлення. Ця група цінностей полягає у ставленні людини до факторів, які обмежують його життя. Цінності ставлення діляться на три категорії: осмислене ставлення до болю, провини і смерті. На відміну від екзистенціалізму, В. Франкл розглядає ці категорії з оптимістичної позиції, стверджуючи, що немає трагічних і негативних аспектів, які не могли б за допомогою займаємої по відношенню до них позиції бути перетворені на позитивні досягнення.

Таким чином, цінності як предмет психологічного дослідження займають місце на перетині двох великих наочних областей: мотивації і світоглядних структур свідомості [11].

В зв'язку з цим примітна точка зору М. Рокича, який визначає цінності як стійке переконання в тому, що певний спосіб поведінки або кінцева мета існування переважно з особистої або соціальної точок зору, чим протилежний або зворотний спосіб поведінки, або кінцева мета існування. На його думку, цінності характеризуються наступними ознаками:

Загальне число цінностей, що є надбанням людини, порівняно невелике.

Всі люди володіють одними і тими ж цінностями, хоча і в різному ступені.

Цінності організовані в системи.

Витоки цінностей простежуються в культурі, суспільстві і його інститутах і особі.

Вплив цінностей простежується практично у всіх соціальних феноменах, заслуговуючих вивчення.

М. Рокич виділяє дві основні групи цінностей: цінності-цілі (термінальні цінності) і цінності-засоби (інструментальні цінності), кожна з яких володіє своїми характеристиками.

Термінальні цінності – переконання в тому, що якась кінцева мета індивідуального існування з особистісної або суспільної точок зору заслуговує того, щоб до неї прагнути. При цьому вони носять стійкіший характер, ніж інструментальні, причому для них характерна менша міжіндивідуальна варіативність, тобто вони схожі у більшості людей.

Інструментальні цінності – переконання в тому, що якийсь образ дій є з особистісної і суспільної точок зору переважним в будь-яких ситуаціях [72].

У вітчизняній психології також склалися цілий ряд шкіл і напрямів, в яких аналогічні підходи до розуміння цінностей розглядаються в різних аспектах вивчення властивостей особистості. У одних школах особистість розглядається у зв'язку з аналізом її діяльності (А.Н. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн); у інших центральне місце займає вивчення психологічних відносин особистості (В.Н. Мясіщев); у третіх особистість досліджується у зв'язку із спілкуванням (К.А. Абульханова-Славська, А.А. Бодальов, Б.Ф. Лом) або у зв'язку з установками (Д.Н. Узнадзе) і ін.

Не дивлячись на відмінність трактувань особистості у вітчизняній психології, як провідна особистісна характеристика виділяється спрямованість. У різних концепціях ця характеристика розкривається по-різному: як "основна життєва спрямованість" (Б.Г. Ананьєв), "динамічна тенденція" (С.Л. Рубінштейн), "сенсостворюючий мотив" (А.Н. Леонтьєв), "домінуючі відносини" (В.Н. Мясіщев).

На думку Б.Ф. Ломова, спрямованість виступає як системостворююча властивість особистості, що визначає її психологічний склад. У глобальному

плані, спрямованість можна оцінити як відношення того, що особистість отримує і бере від суспільства (у плані матеріальних і духовних цінностей), до того, що вона йому дає, вносить до його розвитку [59].

У концепції суб'єкт - об'єктних взаємодій, представленою теорією діяльності А.Н. Леонтьєва, поняття цінностей певною мірою асоціюється з поняттям значущості, що припускає зв'язок індивідуальною уявленості значень з емоційно-мотиваційною сферою. Разом з тим, конкретне значення виникає тільки тоді, коли суб'єкт вступає у взаємодію з об'єктом, залучаючи його до матеріального або духовного світу людської діяльності, завдяки чому цінність отримує своє актуальне існування.

З позиції культурологічного підходу: цінності – це компонент культури. На думку А.Г. Здравомислова, світ цінностей – це сфера духовної діяльності людини, її етичної свідомості, її уподобань. Цінності – регулятивні компоненти будь-якої культури, що утілюють ідеали і уявлення про еталон. Вони знаходять вираз в нормах, значеннях і найбільш типових для даних культур артефактах (матеріальних і ідеальних продуктах). Культурна норма – загально визнана вимога і відповідне правило, регулююча поведінка людей, завжди співвідноситься з певними цінностями. У багатьох культурних процесах цінності грають роль еталонів, з їх допомогою діяльність стає мотивованою, осмисленою. Цінності – це узагальнені уявлення людей про цілі і норми своєї поведінки, що утілюють історичний досвід і концентровані культури епохи, що виражають сенс, певного суспільства в цілому, всього людства. Крім того, це орієнтири, що існують в свідомості кожної людини, з якими індивіди і соціальні групи співвідносять свої дії [27].

Вчені відзначають тісний зв'язок даного поняття з поняттям «оцінка». У процесі встановлення значимості предметів і явищ і т.д. навколишньої дійсності, людина наражає саму цінність оцінці, тобто усвідомлює ступінь відповідності даного предмета своїм потребам, а також встановлює можливість задоволення цих потреб в конкретній ситуації. Оцінка може змінюватися, що обумовлює процес переоцінки цінностей людини. У

результаті багаторазових, багаторазових оцінок складаються норми і принципи життєдіяльності. Долучившись до культурно-історичної спадщини, культурно-історичного досвіду, людина може знайти вже готову, історично сформовану систему цінностей і, оцінивши її, прийняти як даність. Однак у процесі активної життєдіяльності відбувається переосмислення цієї системи, її трансформація з об'єктивної людської діяльності в реальну [69].

Таким чином, цінності мобільні, мінливі, обумовлені безперервними соціокультурними процесами, що відбуваються як у суспільстві, так і в життєдіяльності кожної окремої людини. Цінності служать своєрідним «фільтром», через який проходять тільки ті оцінки, які близькі самому суб'єкту.

Пізнання особистістю цінності об'єктів соціальної дійсності, на думку І.В. Дубровиной, припускає наявність у неї певного способу соціальної орієнтування в будь-якому вигляді або групі цінностей. Спосіб соціальної орієнтування, у свою чергу, є внутрішнім психологічним механізмом, що формує ті чи інші переваги особистості. За характером і спрямованості цих переваг можна визначити і особливості її ціннісних відносин.

Таким чином, цінності є орієнтиром діяльності та поведінки людини тільки за умови сформованості в нього ціннісного ставлення.

Під ставленням у філософії розуміється спосіб причетною буття речей як умова виявлення та реалізації, прихованих у ній властивостей. Ставлення не є річчю і не відображає властивостей речей, воно розкривається як форма участі, співучасті в чому-небудь, значимістю чого-небудь. Ставлення вказує на зв'язок між предметом (явищем) і суб'єктом, що характеризується значенням першого для другого. Відношення, в цілому, відображає різноманітні зв'язки людини зі світом, характеризується наявністю прагнення особистості, його активності, тобто чим активніше індивід, тим більшою мірою виявляється його прагнення до діяльності, тим яскравіше виявляється його ставлення [32].

При цьому, філософи виділяють два рівні існування ціннісного ставлення людини:

- нижній – соціально-психологічний – пережитий, але не усвідомлюваний, характеризується повсякденним свідомістю людей (саме він визначає емоційні реакції і вчинки людини);

- верхній – усвідомлюваний, що формується не тільки в процесі переживання, але і в процесі осмислення реальності. Тут важливими складовими виступають: знання - як усвідомлення об'єктивної цінності; переживання цієї цінності як потреби; потреба, яка мотивує поведінку людини і на основі якої прогнозується його поведінку [62].

У психологічній науці (В. М. Бехтерев, О. Ф. Лазурський, В. Н. Мясищев та ін.) ставлення розглядається як складне психічне утворення, структурний компонент особистості, досліджуваний у взаємозв'язку з свідомістю, життєвими цілями та смислами життя, ціннісними установками і ціннісними орієнтаціями особистості. Характер даного взаємозв'язку дозволяє пояснити поведінкові реакції людини.

У розробленій О.М. Леонтьєвим теорії представлена концепція про особистісний сенс діяльності, де ставлення трактується як суб'єктивно встановлювана і особистісно - пережита зв'язок між людьми, предметами, явищами, що оточують людину в просторі і часі як поточних, так і колишніх або передбачуваних подій. Змістом такого зв'язку є сенс як фундамент особистості [6].

У педагогічних дослідженнях (І.Ф. Харламов, В.А. Сластьонін, Г.І. Чіжакова, Н.Є. Шуркова та ін.) поняття відносини зв'язується з активністю і спрямованістю діяльності особистості [67].

Ціннісне ставлення – це суб'єктивне відображення об'єктивної дійсності. Об'єктом ціннісного ставлення є значимі для людини предмети і явища. Таким чином, ціннісне ставлення трактується як значущість того чи іншого предмета, явища для суб'єкта, обумовлена його усвідомленими або неусвідомленими потребами, вираженими у вигляді інтересу або мети [66].

Ціннісне ставлення історично розглядається як один з атрибутів соціокультурного існування людини - носія ціннісного ставлення. Так, на думку В.А. Слестенина, ціннісне ставлення - внутрішня позиція особистості, що відображає взаємозв'язок особистісних і суспільних значень. Об'єктами ціннісного відображення є значимі для людини предмети і явища [58].

Існують різні точки зору на те, що вважати цінністю в ціннісному відношенні, так як один і той же предмет чи явище може мати різні властивості. Оскільки ціннісне ставлення - це зв'язок суб'єкта і об'єкта, в якій та чи інша властивість об'єкта не просто значимо, а задовольняє потребу суб'єкта, то цінністю в ньому є властивість об'єкта, що відповідає інтересам суб'єкта чи поставленої ним мети.

Природа ціннісного ставлення емоційна, так як воно відображає суб'єктивну і особистісно-переживається зв'язок людини з навколишніми предметами, явищами, людьми. Самі цінності існують незалежно від індивідуального, особистісного ставлення до них людини. Саме поява відносини породжує суб'єктивне значення або особистісний сенс об'єктивних значень.

Ціннісне ставлення у філософії та психології також розглядається і як ціннісна позиція, яка виникає в ситуації вільного вибору. Структура ціннісного ставлення представлена як багаторівнева, основними її елементами є:

- первинний шар бажань;
- вибір індивіда між орієнтацією на найближчі цілі та віддалену перспективу;
- усвідомлення того, що життєвий вибір і орієнтація на цінності є довготривалим станом;
- перетворення життєвого вибору в основу для оцінки орієнтацій інших людей [67].

О.Г. Дробініцький виділяє два полюси ціннісного ставлення до світу: предметні цінності, які виступають як об'єкти спрямованих на них потреб, і

цінності свідомості або цінності-вистави. Перші є об'єкти наших оцінок, а другі виступають в якості зовнішніх (вищих) критеріїв для таких оцінок. Предметні цінності виражають діяльну потреба людини, вони є "знаками", опредмечених у зовнішніх об'єктах людських здібностей і можливостей, які символізують останні у вигляді "значення" предметів, які отримали соціальну санкцію.

В.Н. Мясичев розглядає типи ціннісного ставлення:

- до світу речей, явищ природи;
- до людей, явищ соціуму;
- до самого себе.

Розглядаючи динаміку розвитку ціннісного ставлення, В.М. Мясичев визначив і рівні його розвитку:

- умовно-рефлекторний, що характеризується наявністю первинних (позитивних чи негативних) реакцій на різні подразники;
- конкретно-емоційний, де реакції викликаються умовно і виражаються відношенням любові, прихильності, ворожнечі, страху і т.п.;
- конкретно-особистісний, що виникає в діяльності і відображає виборчі ставлення до навколишнього світу;
- власне-духовний, на якому соціальні норми, моральні закони стають внутрішніми регулятивами поведінки особистості [68].

Досліджуючи проблему базових основ ціннісного ставлення людини до навколишньої дійсності, ряд філософів, таких як М.С. Каган, Т.В. Сохраняєва, С.Г. Спасібенко та ін. розробляють проблему емоційного та раціонального компонента цінностей. Так, М.С. Каган, розглядаючи питання взаємозв'язку ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і знань людини про світ і, зробив висновок про те, що від знання немає практичного шляху до дії. При цьому він, визнаючи певну значущість знань про світ, тим не менш, основою ціннісного ставлення розглядав емоції і почуття.

С.Г. Спасібенко відзначає, що емоційне (емоції і почуття) і раціональне (знання про світ) представляють собою два тісно взаємопов'язані

компоненти. Емоції і почуття, включаючись в усі сторони життєдіяльності, складають основу, базу для пізнання людиною навколишньої дійсності. Так, теоретичне знання норм і правил, не перетворилося на «живе почуття» не завжди збігається з поведінкою людини [20].

Таким чином, ціннісне ставлення має цілісну структуру і існує як проєктивної реальності, яка пов'язує індивідуальне свідомість з громадським, суб'єктивну реальність з об'єктивною.

Визначаючи структуру ставлень, С.Л. Рубінштейн виділяє змістовний компонент ставлень, який заснований на інформації з навколишньої дійсності і є значимим для людини. Принцип значущості становить основу для актуалізації та формування жодного ставлення, яке проявляється у вигляді активної дії. Категорії значущості дуже важливі, але їх обсяг ширше, ніж у поняття цінності. Цінність - це не всяка значимість, а лише та, яка грає позитивну роль у розвитку особистості [74].

Визначення структури ставлень представили у своїх дослідженнях А.А. Боделев, Я.Л. Коломинський, Б.П. Паригін, С.Л. Рубенштейн. Автори виділяють три основних компоненти ставлень:

- гностичний (когнітивний або інформаційний) компонент виступає як система засвоєних особистістю на рівні переконань соціальних знань - понять, правил, норм, цінностей, оцінок;
- афективний компонент – особистісний смисл, який надається ставленню;
- операціонально-діяльнісний (поступочний, практичний) компонент [16].

Таким чином, поняття «ціннісне ставлення» у психологічній науці визначається як психічне утворення, що інтегрує в собі результати пізнання людиною якого-небудь об'єкта дійсності під час зустрічей з ним, всі емоційні відгуки на цей об'єкт, а також форми поведінкових відповідей при контакті з цим об'єктом .

Проблема формування у особистості ціннісного ставлення до об'єктів, явищ дійсності не повинна носити абстрактний характер, так як не можна сформулювати ціннісне ставлення як абстрактну категорію. Як раніше було скасовано, оскільки ціннісне ставлення - це зв'язок суб'єкта і об'єкта, в якій та чи інша властивість об'єкта не просто значимо, а задовольняє потребу суб'єкта, то цінністю в ньому є властивість об'єкта, що відповідає інтересам суб'єкта чи поставленої ним мети. Сформувавшись в певному виді діяльності, вони служать умовою відтворення ціннісного характеру цього виду діяльності [49].

Особливе місце в дослідженні проблеми професійної підготовки студентів педагогічних навчальних закладів у сучасних умовах займають питання, пов'язані з формуванням і розвитком особистості студента. Одним із значущих компонентів процесу професійної підготовки стає розвиток ціннісної сфери майбутнього педагога.

Ціннісне ставлення до професійної діяльності формується в процесі проживання майбутнім педагогом певної системи загальнолюдських цінностей, які синтезують педагогічні цінності і цінність самої педагогічної діяльності. Ціннісне ставлення до педагогічної діяльності у майбутнього педагога проявляється через зміну його внутрішньої позиції як основи регулюванні спрямованості особистості. При цьому проблема ціннісного ставлення до педагогічної діяльності є проблема цінності цього відношення (М.С. Каган). Як психолого-педагогічний феномен вона пов'язана з інтересами, мотивами, потребами, розвитком ціннісної сфери студентів як джерелами особистісного та професійного сенсу у педагогічній діяльності. Специфіка і особливість ціннісного ставлення до педагогічної діяльності визначається не суб'єкт - об'єктними зв'язками, а межсуб'єктної відносинами, у яких вона і реалізується (А.К. Маркова) [19].

Таким чином, розглянувши на основі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури основні аспекти вивчення проблеми цінностей та ціннісних ставлень, ми зробили такі висновки:

Цінності це соціальний феномен, що у діалектичному відношенні суб'єкт-об'єкт, який є важливою сполучною ланкою між особистістю, її внутрішнім світом і навколишньою дійсністю. Цінності мають двоїстий характер, вони соціальні, оскільки історично обумовлені й індивідуальні, оскільки в них зосереджений досвід конкретного суб'єкта. Індивідуальні цінності є найважливішим компонентом структури особистості, вони виконують функції регуляторів поведінки і виявляються у всіх областях людської діяльності.

У залежності від цілей і завдань, яким служить та або інша цінність, вони діляться на дві основні групи: цінності-цілі (термінальні цінності) та цінності-засоби (інструментальні цінності). Термінальні цінності відображають основну життєву перспективу, основні цілі, що визначають те, що людина цінує зараз і до чого прагне в майбутньому, вони визначають сенс життя людини. Інструментальні цінності виступають орієнтирами при виборі певного типу поведінки чи дії в конкретних життєвих ситуаціях.

Самі цінності існують незалежно від індивідуального, особистісного ставлення до них людини і тільки поява відносини породжує суб'єктивне значення або особистісний сенс об'єктивних значень. Ціннісне ставлення - це суб'єктивне відображення об'єктивної дійсності. Об'єктом ціннісного ставлення є значимі для людини предмети і явища. Природа ціннісного ставлення емоційна, так як воно відображає суб'єктивну і особистісно-переживається зв'язок людини з навколишніми предметами, явищами, людьми.

У психологічній науці прийнято виділяти умовно-рефлекторний, конкретно-емоційний, конкретно-особистісний і власне-духовний рівні розвитку ціннісного ставлення особистості. При цьому, структура ціннісного ставлення представлена трьома основними компонентами: когнітивним, афективним і операціонально-діяльними.

Існує уявлення про три форми існування цінностей, що переходять одна в одну:

1) суспільних ідеалах - вироблених суспільною свідомістю та присутніх у ньому узагальнених уявленнях про досконалість у різних сферах суспільного життя;

2) предметне втілення цих ідеалів у діяннях або творах конкретних людей,

3) мотиваційних структурах особистості ("моделях належного"), що спонукають її до предметного втілення у своїй діяльності суспільних ціннісних ідеалів. Ці три форми існування переходять одна до одної.

Спрощено ці переходи можна уявити так: суспільні ідеали засвоюються особистістю і як "моделі належного" починають спонукати її до активності, у процесі якої відбувається їх предметне втілення; предметно ж втілені цінності, своєю чергою, стають основою формулювання суспільних ідеалів тощо, тощо. по нескінченній спіралі. Психологічна модель будови та функціонування мотивації людини та її розвитку у процесі соціогенезу, конкретизує розуміння особистісних цінностей як джерел індивідуальної мотивації, функціонально еквівалентних потребам. Особові цінності формуються в процесі соціогенезу, досить складно взаємодіючи з потребами.

Найчастіше ціннісні уявлення свідомості позначаються широко поширеним і успішним терміном " ціннісні орієнтації " , але він завжди вживається однозначно. Ціннісні уявлення та ціннісні орієнтації зазвичай розглядаються як індивідуальні форми репрезентації надіндивідуальних цінностей, причому поняття "цінності" і "ціннісні орієнтації" ставляться з рівним успіхом і до усвідомлюваних (декларованих), і до реально значимих цінностей. Так, Ч. Морріс розрізняв цінності оперативні (діючі) і усвідомлювані, не користуючись поняттям "ціннісні орієнтації", К. Клакхон визначає цінності як аспект мотивації, а ціннісні орієнтації - як певні концепції. [1]

Ціннісні орієнтації - це відображення у свідомості людини цінностей, визнаних нею як стратегічних життєвих цілей та загальних світоглядних орієнтирів.

Ціннісні орієнтації - складний соціально-психологічний феномен, що характеризує спрямованість та зміст активності особистості, що визначає загальний підхід людини до світу, до себе, що надає сенс та напрямок особистісним позиціям, поведінці, вчинкам. Система ціннісних орієнтацій має багаторівневу структуру. Вершина її - цінності, пов'язані з ідеалізаціями та життєвими цілями особистості.

Ціннісні орієнтації, будучи одним з центральних особистісних новоутворень, виражають свідоме ставлення людини до соціальної дійсності і в своїй якості визначають широку мотивацію її поведінки і істотно впливають на всі сторони її дійсності. Особливого значення набуває зв'язок ціннісних орієнтацій із спрямованістю особистості. Система ціннісних орієнтацій визначає змістовну сторону спрямованості особистості та становить основу її поглядів на навколишній світ, до інших людей, до себе собою, основу світогляду, ядро мотивації та "філософію життя". Ціннісні орієнтації - спосіб диференціації об'єктів дійсності з їхньої значущості (позитивної чи негативної). Спрямованість особистості виражає одну з найістотніших її характеристик, що визначає соціальну та моральну цінність особистості. Зміст спрямованості - це, передусім домінуючі, соціально зумовлені ставлення особистості навколишньої дійсності. Саме через спрямованість особистості її ціннісні орієнтації знаходять своє реальне вираження в активній діяльності людини, тобто мають стати стійкими мотивами діяльності та перетворитися на переконання [42]. Ціннісні уявлення, однак, не можуть бути повністю зведені до ціннісних орієнтацій, навіть з урахуванням усіх можливих розбіжностей між ними та справжніми цінностями особистості. Вже поверховий феноменологічний аналіз дозволяє побачити, що у свідомості будь-якої людини поряд з ціннісними орієнтаціями присутні й інші різні ціннісні уявлення. Далі будуть розглянуті найважливіші їх, не претендуючи у своїй не повноту класифікації.

Насамперед, виходячи з очевидного факту розбіжності систем цінностей індивіда та соціальної групи, до якої він належить (навіть якщо

йдеться про референтну групу, і ці дві системи цінностей відрізняються загалом доброю узгодженістю), а також із здатності індивіда репрезентувати нормативні (соціально бажані) цінності групи чи суспільства, виділяють таку категорію ціннісних уявлень, як ціннісні стереотипи.

Ціннісні стереотипи відображають, по суті, очікування, які пред'являються людині тими чи іншими соціальними групами чи суспільством загалом і усвідомлювані ним.

Слід враховувати, що у свідомості однієї людини може відбиватися одночасно кілька систем цінних орієнтацій різних соціальних груп. Разом з тим очевидним є великий індивідуальний розкид у ступені диференційованості сприйняття систем цінностей різних соціальних груп: від єдиного недиференційованого "вони" працівника фізичної праці зі слабо розвиненою рефлексією до докладної карти ціннісного ландшафту всього суспільства у свідомості професійного соціолога чи політолога.

Як ще одну категорію ціннісних уявлень ми виділяємо ціннісні ідеали. Поєднання "ціннісні ідеали" на перший погляд нагадує тавтологію, оскільки при побудові визначення цінності як такої ми спиралися на поняття "ідеал".

Сенс поняття ціннісні ідеали у тому, що людина не пасивним об'єктом власної ціннісної регуляції, а суб'єктом, здатний оцінювати власні цінності та проектувати (екстраполіровать) уявою власний рух до цінностей, що від сьогоденних. Ціннісні ідеали, ієрархія яких характеризує цінність для самих особистісних цінностей у відволіканні від образу свого "Я", виступають як ідеальні кінцеві орієнтири розвитку цінностей суб'єкта (у його уявленні). Поряд із ціннісними ідеалами можна також говорити про ціннісні перспективи.

Ціннісна перспектива відображає уявлення людини про свої цінності в конкретному майбутньому (через 5, 10, 20 років) і є своєрідною проміжною точкою між ціннісними орієнтаціями та ціннісними ідеалами. Існує й ціннісна ретроспектива.

Ціннісна ретроспектива - уявлення суб'єкта про свої цінності якийсь час тому.

Виділення різновидів ціннісних уявлень засноване як на феноменологічному аналізі, а й у емпіричних дослідженнях автора, частина у тому числі наводиться у цій статті. Ці різновиди можна емпірично диференціювати за допомогою різних інструкцій до заповнення тих самих вербальних методик, зокрема методики прямого ранжування цінностей М.Рокича. До категорії ціннісних уявлень входять також уявлення про системи цінностей конкретних людей, чи то політичні лідери, чи просто знайомі. Як показує досвід, завдання відтворення системи цінностей іншу людину не викликає великих труднощів, хоча рівень адекватності цього відтворення може істотно відрізнятись. Так чи інакше, різноманіття чинників, які впливають формування ціннісних уявлень, та його різновидів робить дуже цікавим емпіричне вивчення [31].

Ціннісні орієнтації є найважливішим компонентом структури особистості. Поряд з іншими соціально-психологічними утвореннями вони виконують функції регуляторів поведінки та виявляються у всіх галузях людської діяльності. Цінності носять двоїстий характер: вони соціальні, оскільки історично та культурно зумовлені, та індивідуальні, оскільки в них зосереджений життєвий досвід конкретного суб'єкта. Соціальні цінності визначаються як таке, що має емпіричне зміст значення, співвідносне з чимось, що є об'єктом діяльності. Цінності конкретної особистості формуються під впливом соціального середовища, особливостей тих соціальних груп, до яких вона входить.

Суб'єктивна значущість людини тих чи інших цінностей може визначатися різними джерелами. Як основні такі джерела на різних етапах розвитку науки називалися:

- божественний або природний розум,
- принцип задоволення та інстинктивні біологічні потреби,
- універсальний закон збереження виду,

- етичні норми мікросоціального оточення та суспільства в цілому,
- внутрішня психологічна природа людини.

Ціннісні орієнтації особистості, що пов'язують її внутрішній світ із навколишньою дійсністю, утворюють складну багаторівневу ієрархічну систему, займаючи прикордонне становище між мотиваційно-потребовою сферою та системою особистісних смислів. Відповідно, ціннісні орієнтації особи виконують подвійні функції. З одного боку, система ціннісних орієнтацій виступає як найвищий контрольний орган регуляції всіх спонукачів активності людини, визначаючи прийнятні способи їх реалізації. З іншого – як внутрішній джерело життєвих цілей людини, висловлюючи відповідно те, що є для нього найважливішим і має особистісний сенс. Система ціннісних орієнтацій, тим самим, є найважливішим психологічним органом саморозвитку та особистісного зростання, визначаючи одночасно його напрямки та способи його здійснення.

Формування та розвиток систем особистісних смислів та ціннісних орієнтацій носить взаємопов'язаний та взаємодетермінуючий характер. Особистісні цінності є водночас і джерелами, і носіями значимих людини смислів.

На думку Рокича, цінності особистості характеризуються такими ознаками:

- витоки цінностей простежуються у культурі, суспільстві та особистості;
- вплив цінностей простежується практично у всіх соціальних феноменах, що заслуговують на вивчення;
- загальна кількість цінностей, що є надбанням людини, порівняно невелика;
- всі люди володіють одними й тими самими цінностями, хоча й по-різному;
- цінності організовані у системи.

Ш. Шварц та У. Білські дають аналогічне концептуальне визначення цінностей, що включає такі формальні ознаки:

- цінності – це поняття чи переконання;
- цінності стосуються бажаних кінцевих змагань чи поведінці;
- цінності мають надситуативний характер;
- цінності управляють вибором чи оцінкою поведінки та подій;
- цінності впорядковані щодо відносної важливості.

Таким чином, ціннісні орієнтації є особливими психологічними утвореннями, що завжди становлять ієрархічну систему і існують у структурі особистості тільки як її елементи. Неможливо уявити собі орієнтацію особи на ту чи іншу цінність як таку собі ізольовану освіту, яка не враховує її пріоритетність, суб'єктивну важливість щодо інших цінностей, тобто не включену до системи.

Психологічною основою ціннісних орієнтацій особистості є різноманітна структура потреб, мотивів, інтересів, цілей, ідеалів, переконань, світогляду, що у створенні спрямованості особистості, які виражають соціально-детерміновані ставлення особистості реальності.

На думку більшості авторів, ціннісні орієнтації, визначаючи центральну позицію особистості, впливають на спрямованість та зміст соціальної активності, загальний підхід до навколишнього світу і самого себе, надають сенс та напрямок діяльності людини, визначають її поведінку та вчинки. Людина прагне набути сенсу і відчуває фрустрацію чи екзистенційний вакуум, якщо це прагнення залишається нереалізованим.

Ціннісні орієнтації особистості формуються та розвиваються у процесі соціалізації. На різних етапах соціалізації їх розвиток неоднозначно і визначається факторами сімейного та інституалізованого виховання та навчання, професійною діяльністю, суспільно-історичними умовами та у разі аномального розвитку особистості таким фактором може виступати психотерапія (цілеспрямований психологічний вплив).

Психологічними механізмами формування та розвитку ціннісно-смыслових орієнтацій виступають індивідуально-психологічні особливості перебігу психічних процесів і – мислення, пам'яті, емоцій і волі, що у формі інтеріоризації, ідентифікації та інтерналізації соціальних цінностей.

Ціннісним орієнтаціям притаманний динамічний характер. Якщо їхнє існування не підтримується людиною, якщо вони не створюються, не реалізуються і не актуалізуються, то вони поступово губляться. Прийняття та освоєння цінностей тривалий та тривалий процес. Усвідомлення цінностей породжує ціннісні уявлення, але в основі ціннісних уявлень створюються ціннісні орієнтації, які, своєю чергою, і є усвідомлюваною частиною системи особистісних смислів.

У віці 15-18 років складаються основні компоненти особистості – характер, загальні та спеціальні здібності, світогляд. Ці складні компоненти особистості, що формується, є психологічними передумовами вступу в самостійне, доросле життя. Зазначається, що юнацький вік дуже сприятливий на формування ціннісних орієнтацій як стійкого якості особистості, сприяє становленню світогляду.

Період 18-23 років І.С. Кон називає пізньою юністю чи початком дорослості. У цьому віці більшість людей входять у процес трудової діяльності. На думку американських психологів П. Массена, Дж. Конгера, Дж. Кагана та Дж. Гівітца, у цьому віці більшість людей мають справу з вибором кар'єри та дружини, намічають життєві цілі та починають їх здійснювати.

Ціннісні орієнтації, як стійкі властивості особистості, формулюються та розвиваються у процесі трудової діяльності. За словами Б.Г. Ананьєва, з початком самостійної суспільно-трудова діяльності, будується суспільний статус людини [31]. Цей статус пов'язаний самооцінка статусом сім'ї, з якої людина вийшла. Зокрема це стосується цінностей професійного самовизначення.

Ціннісні орієнтації особистості проявляються, закріплюються та коригуються у професійній діяльності індивіда. Слід зазначити, що формування ціннісних орієнтацій і професійна діяльність взаємодетерміновані. З одного боку, ставлення до професійно-трудоного середовища формується на основі системи особистісних смислів людини, обумовлених минулим досвідом, усвідомлювана частина цієї системи існує у вигляді цінностей та ціннісних орієнтацій; з іншого боку, професійна діяльність впливає на систему ціннісних орієнтацій особистості.

У процесі професійної діяльності людина неминує входить у певні суспільні відносини коїться з іншими людьми. Професійна діяльність стимулює розвиток особистості та її ціннісних орієнтацій через нові зв'язки, зосередженням яких є насамперед колектив. Індивідуальні ціннісні орієнтації взаємодіють і впливають на колективні переважно через міжособистісні взаємини [24].

1.3. Взаємозв'язок мотивації досягнення успіху та ціннісних орієнтацій в танцювальній парі

Класичний танець — система художнього мислення, що оформляє виразність рухів, властивих танцювальним проявам людини різних стадіях культури. У класичний танець ці рухи входять над емпірично даної формі, а абстрагированном до формули вигляді.

Дослідження вчених показують, що система класичного танцю формувалася протягом кількох століть, з безлічі рухів народних танців та побутових танців були взяті найвиразніші. Поступово розроблялися позиції ніг та рук, положення корпусу та голови, а всі танцювальні рухи отримали свої назви.

Як показує практика, класичний танець – це мистецтво, яке зберігає традиції минулого і є свідком історії. Цю спадщину дбайливо зберігає

російська балетна школа. Однак у аматорському танці, через особливості організації освітнього процесу, у дітей з менш багатими фізичними даними, дотик із цією «спадщиною» вибіркове. Старшокласники що неспроможні бути носіями сучасної культури. І «архаїчність» класичного танцю немовби віддаляє їх від сучасного суспільства. Це звичайно не так, знання про культуру предків завжди цікаві сучасній людині, але підлітки прагнуть влитися в сучасне суспільство, і для них важливим є схвалення однолітків. Тому в аматорському та й у професійному класичному танці виникає необхідність взаємодії вікових традицій класичного танцю та сучасного мистецтва.

Перш ніж розглядати проникнення сучасної культури у класичний танець, виділимо основні особливості класичного танцю.

Обов'язковим принципом класичного танцю є виворітне положення ніг. Виворітність – здатність танцівника до вільного розгортання ніг назовні від стегна до кінчиків пальців (стопа паралельно лінії плечей)[24]. у стрибку в класичному танці ноги завжди зберігають виворітне положення.

У класичному танці затверджено п'ять позицій ніг та чотири позиції рук, включаючи підготовчу.

Строго встановлено положення корпусу, голови, плечей.

Строго встановлені *epaulement*: розвороти корпусу, ніг і рук по відношенню до глядача і відповідні їм пози класичного танцю: *en face*, *croise*, *efface*, *ecarte*.

Строго встановлено розвиток рухів назовні: *en dehors*, та всередину *en dedans*.

Системою класичного танцю розроблені чіткі групи рухів: згинати і присідати – *plie*, витягувати – *tendu*, піднімати-*relever*, ковзати – *glisser*, стрибати – *sauter*, кидати – *elanser*, повертати – *tourner* [24].

Для класичного танцю у ХХ столітті почали використовувати музику сучасних композиторів та сучасну хореографію. Першими стали представляти сучасний класичний танець як «неокласику» великі

балетмайстри ХХ століття Фокін та Баланчин ще на початку століття у Дягільвській антрепризі. Це проникнення у класичний танець сучасної хореографії збагатило його новими виразними засобами, у тому числі рухами рук, корпусу та ніг. Так, наприклад, раніше позиції рук у класичному танці були досить строго нормовані, як і рухи корпусу, і ця традиція велася від носіння корсетів і вузьких рукавів і від прагнення палацового етикету нормувати все і вся. Крім цього сучасний танець «дозволив» використовувати поряд з виворотними позиціями ніг і невиворотні положення ніг [15].

Сюжет класичного танцю тепер міг бути не тільки вишукано піднесеним (як це було прийнято в епоху класицизму та романтизму), а й «земним», зрозумілим та повсякденним. Наприклад, балерина могла передавати свої емоції від прогулянки автомобілем, а не зображати виключно принцес, фей, сільфід і богинь. Проте більш «розкріпачений» корпус та експресивні рухи рук і голови ускладнювали стійкість на пальцях, тому пуанти в неокласичному танці стали використовуватися не так часто, або взагалі перестали використовуватися[15].

Звичайно, використання сучасної хореографії тісно пов'язане з бажанням максимально відобразити в танці сучасну музику як симфонічну (Шостакович, Стравінський, Шнітке), так і нову, що з'явилася вже у ХХ столітті, використовуючи такі напрямки, як джаз та рок)[15].

Останнім часом актуальними стали твори у стилі «фентазі» (казки про неіснуючі цивілізації та «про альтернативне» минуле). Класичному танцю пощастило, цей жанр літератури віддає перевагу наявності магії та міфічних істот, що дуже підходить до танцю на пуантах. Екранізація цих творів та створення оригінальних сценаріїв для фільмів у жанрі «фентазі» не лише зробили жанр популярнішим, а й дали можливість хореографії використати музику з фільмів для постановок танців.

Проникнення сучасного мистецтва в класичний танець у аматорських хореографічних колективах допомагає зберігати склад дітей до старшого

підліткового віку, та й юнацького віку теж, і приваблює підлітків до занять класичним танцем, які раніше не займалися.

Класичний танець у своєму чистому вигляді досить професійний (тобто відноситься до професії), викладання ж його в самодіяльних хореографічних колективах має свої особливості, що, як уже було сказано ваше, зумовлено цілями, завданнями, а також організацією та змістом освітнього процесу в хореографічних колективах подібного роду.

Одним із постійних сильнодіючих мотивів, що змушують хлопців ходити на заняття в ті чи інші гуртки є інтерес. У роботах О.А. Апраксиною, Л.С. Бєляєвої, Н.А. Богданової, В.В. Ванслова, Е.А. Верба та інших. авторів показано, що успішно художньо-естетична культура школярів формується за умов взаємодії різних видів мистецтв. До їхнього комплексу входить і хореографія, виховний потенціал якої досить високий, особливо в дитячому та підлітковому середовищі.

Гурткові заняття танцями, мають порівняно високий рівень привабливості для школярів. Чим же так приваблюють танці?

Танець - це сукупність виразних та організованих рухів, підпорядкованих загальному ритму, втіленому у завершену художню форму. Кожен хореографічний твір вимагає від виконавця емоційності, творчої активності, мобілізації всіх його фізичних та духовних сил⁸. Танець - це здоров'я та фізична краса, спілкування, мистецтво, координація, самоорганізація, самовпевненість та відповідальність. Танець є найбагатшим джерелом естетичних вражень дитини, формує його художнє «я» як складову частину зброї суспільства, з якого воно залучає до кола соціального життя найінтимніші й особисті сторони нашої істоти. Розвиток дітей у танцювальному колективі – це процес, у якому поєднуються воедино фізичне та розумове, емоційне та інтелектуальне, загальнолюдське та спеціально-художнє, особисте та суспільне, словом ті аспекти, які дозволяють розглядати діяльність дітей у таких колективах як передумову їх гармонійного розвитку.

Танець дозволяє хлопцям миттєво «виплеснути» свої емоції, не лише поринути у коло безпосереднього та опосередкованого спілкування, а й самоствердитись, «вписатися» в ритмопластичний портрет покоління однолітків. Невипадково в ієрархії художньо-естетичних видів діяльності після кіно та сучасної музики школярі обирають танець. Танці є чудовою альтернативою спорту і дозволяють хлопцям виразити себе, розвинути гарні звички, які стануть у нагоді в житті.

Загалом, серед багатьох форм художнього виховання підростаючого покоління танцювальне мистецтво займає особливе місце. Заняття танцем не лише вчать розуміти та створювати прекрасне, вони розвивають образне мислення та фантазію, дають гармонійний пластичний розвиток.

Робота у танцювальному колективі має свою специфіку. Це обмежений час (два рази на тиждень), різні здібності учнів, наявність різного віку, ступінь підготовки учнів, постійне поповнення та часткове відсівання основного складу [29].

Щоб зацікавити учнів, знизити відсів складу, досягти високого результату, педагогу необхідно навчитися правильно стимулювати вихованців заняття танцями.

Мотивація не є незмінною рисою характеру, тим більше - у дитини, чия психіка дуже гнучка і схильна до різних впливів.

На його бажання тренуватися впливає кілька факторів:

- позиція батьків щодо його танцювальної діяльності, його результатів, до його тренерів та танцювального життя в цілому;
- позиція та методи роботи тренера;
- результати занять та виступів;
- відносини у групі;
- індивідуальний характер, що склався завдяки специфіці виховання.

Стимулювання пов'язані з безпосередніми діями тренера, який свідомо впливає учнів, викликаючи вони певні мотиви вчення.

Основним джерелом інтересу до навчальної діяльності є її зміст. Щоб зміст справило стимулюючий вплив, воно має відповідати цілій низці вимог, сформульованих у принципах навчання (поєднання свідомого та емоційного, теоретичного та практичного, послідовності, наочності, творчого підходу до матеріалу, що вивчається).

Поєднання емоційного та логічного є неодмінною умовою ведення занять, репетицій, постановочної роботи. О.М. Леонтьєв вважав, що «... вирішально важливим є те, яке місце в житті людини займає пізнання, чи є воно для нього частиною дійсного життя або тільки зовнішньою, нав'язаною ззовні умовою її». І далі: «...щоб не формально засвоїти матеріал, треба не «відбути» навчання, а прожити його, треба, щоб навчання увійшло в життя, щоб воно мало життєвий сенс для учня» [10]. Багато педагогів мали змогу переконатися у тому, як «оживає» заняття, коли його змістом стають факти та події, що стосуються самих учнів.

До методів стимулювання інтересу до танців можна віднести: створення ситуацій емоційно-моральних переживань; ситуації цікавості, пізнавальної новизни, пізнавальної суперечки; пізнавальні ігри; організація дискусій; створення ситуацій успіху.

Ці методи застосовуються одночасно з іншими методами організації навчально-пізнавальної діяльності (словесними, наочними, практичними та ін.), надаючи їм якісно нового стимулюючого впливу.

Висока мотивація, зазвичай, закріплюється успіхами. І це не лише перемоги на турнірах, а це щоденні перемоги у тренувальному залі. Ось чому досвідчені тренери так підбирають завдання, щоб ті з дітей, які потребують стимулювання, отримали на відповідному етапі доступне для них завдання, а потім уже переходили б до виконання більш складних. Крім цього необхідно використовувати методи стимулювання боргу у навчанні, пред'явлення вимог до учнів, метод заохочення, метод тактичної вказівки на недоліки.

Спільна робота - найкорисніша у розвиток соціальних мотивів. У ній хлопці навчаються взаємодіяти, бути терпимими до інших. Щоб у спільній

діяльності був «зайців», тобто. дітей, які ледарять, але отримують переваги рахунок роботи групи, можна розподілити відповідальність з-поміж них.

Змагання у підвищенні мотивації дуже ефективні. Але пам'ятайте: вони часто породжують заздрість, почуття приниженості, зарозумілість та перевагу. Тому змагання треба використовувати надзвичайно обережно і лише між вихованцями із рівними можливостями. Найчастіше корисніші групові змагання.

Відомо також, що педагогічний ефект не може бути досягнутий більшою мірою, якщо при цьому відсутня власна активність та ініціативність учнів.

Не можна погодитися з Б.Т. Ліхачовим, що він писав, що майже зовсім не вчимо школярів бути авторами: писати літературно-художні твори, складати музику тощо. Іноді боязкі пропозиції дитини виступити зі своїм твором (віршом, танцем) який завжди знаходять відгуку у вихователів, оскільки здаються їм «непрофесійним», «неестетичним» продуктом [51].

Інноваційний педагогічний досвід та наукові дослідження останніх десятиліть показали, що подолання цих серйозних недоліків лежить у вирішенні низки протиріч, що стосуються організації художньо-естетичної діяльності дітей. До них відносяться протиріччя:

- між орієнтацією педагогічної теорії та практики на вдосконалення процесу естетичного виховання, творчого розвитку школярів та обмеженим залученням їх до художньо-естетичної діяльності;
- між прагненням підлітків до прояву та розвитку своєї авторської позиції та традиційними методиками, що не допускають творчої самореалізації;
- між позитивними потенційними можливостями хореографічної діяльності у розвитку духовної сфери особистості дитини та недостатньою розробленістю педагогічних умов їх реалізації.

Таким чином, проблема полягає в тому, як організувати танцювальну діяльність підлітків у системі додаткової освіти школи таким чином, щоб

вона не зводилася тільки до технічних рішень, а сприяла їхньому духовному становленню, естетичному розвитку, ставала для них ціннісно значущою.

Зміна соціально-економічного, політичного життя в країні неминуче призводить до змін не тільки на громадському рівні, а й на особистісному. Зокрема змінилися цінності людей [13]. Вивченням системи ціннісних орієнтацій займалися як за кордоном, так і вітчизняні психологи (В. Франкл, Г. Олпорт, В.С. Мерлін, А.І. Донцов, Собкін, А.М. Грачова, А.А. Ністратов, та ін).

Ціннісні орієнтації досліджувалися В.А. Ядова, Н.І. Лапіним, А.П. Вардомацький, А.В. Андрєєнкової [42]. Нині у суспільстві існує орієнтація на високі стандарти успіху Щоб їм відповідати, сучасна людина повинен володіти такими якостями, як висока мотивація досягнення успіху та адекватний рівень домагань [11]. Незважаючи на велику кількість досліджень, феномен все ще залишається недостатньо вивченим. З практичного погляду, особливий інтерес представляє вивчення впливу ціннісних орієнтацій на рівень домагань та мотивацію до досягнення успіху [43]

Все в житті та в танці, все, з чим стикаються керівник та учасники аматорського колективу, має ціну. Ціна - це вартість чогось, виражена або в грошових одиницях, або в інших фізичних параметрах, наприклад, у витраченій енергії, у втраченому здоров'ї і навіть вартості життя.

Поруч із ціною все, що відбувається у колективі має цінність. Цінність - не вартість, а значущість чогось для колективної діяльності і для кожної окремої людини, не важливо учасника або керівника. Цінність, значимість, не виявляється у конкретних вимірах, але представляється кожному їх особливою важливістю.

Переважна більшість керівників стикається з різними алгоритмами мислення, поведінки. Багато хто з них змушений підтримувати високий темп життя, вирішувати всі питання швидко, інтуїтивно, на бігу. Не завжди усвідомлюючи, що існують якісь «закони життя», які народ називає

«здоровим глуздом» або «мудрістю», які передаються з покоління до покоління у вигляді казок, прислів'їв. Одним із таких «законів» є «виділення головного». Що для керівника та його вихованців головне? На що вони спрямовані? Які їхні пріоритети у житті та творчості?

Узагальнене сприйняття всього, із чим ми стикаємося у житті, у роботі, у коханні, у творчості, вводить кожного з нас у світ цінностей і змінює наше ціннісне ставлення до того, що відбувається. Це ставлення підвищує статус того, що відбувається з нами. Пофарбовані ціннісним ставленням факти, явища, події, у яких нам доводиться брати участь, стають уособленням якогось іншого (кращого) світу. Ми починаємо представляти його особливо значущим. Без нього вже не бачимо гідного життя. І головне, що при цьому негайно змінюється і наша поведінка стосовно того, що відбувається.

Ціннісні орієнтації докорінно змінюють відношення суб'єкта до навколишньої дійсності. Вони розкривають йому зміст явищ, яке виробила сучасна культура. Звідси, дотримання принципу орієнтації учасників на соціальні цінності не що інше, як шлях входження у культуру. Для керівника аматорського танцювального колективу цей принцип означає постійне повсякденне розкриття учасникам ціннісної сутності всього, що робиться на заняттях.

Для реалізації цього принципу потрібні певні умови, яких керівнику необхідно дотримуватись. Насамперед, йому треба самому осмислити систему найвищих цінностей, вироблених традиційним хореографічним мистецтвом, національною вітчизняною культурою загалом. Як ми вже говорили, цінність є узагальненим абстрагованим способом явища, особливо значущого для життя людини. Отже, систему цінностей можна представити у вигляді піраміди: найвищі цінності, що відображають найширше узагальнення, будуть перебувати вище, а цінності, в яких ступінь узагальнення менший, — нижче.

Йдеться не про рівень значущості, оскільки цінність завжди залишається цінністю. Піраміда (рівень: вище – нижче) вибудовується

залежно від кількості (більшого чи меншого) явищ, що охоплює та чи інша цінність. Наприклад, «мистецтво» є вищою цінністю, ніж «танець». Мистецтво є ширшим явищем, що включає музику, танець, живопис, поезію і т. д. З тієї ж причини «краса» як цінність вище будь-якого твору мистецтва, а «танець» як цінність вище «рухів», «жестів», "поз" і т. і.

Як завдання можна запропонувати керівнику організувати всередині колективу роботу з осмислення міри узагальнення тих явищ, з якими учасники стикаються у житті та творчості, щодо складання своєї (фірмової) піраміди найвищих цінностей. Найвищі цінності включають, по суті, весь духовний світ у його значущості для життя кожного окремого учасника колективу. До речі, таке завдання може бути і своєрідним тестом для самого керівника виявлення правильності використовуваної ним методики роботи з любителями.

Орієнтація керівника аматорського хореографічного колективу на найвищі цінності надає навчально-виховному, мистецько-творчому процесу оптимального характеру. Для цього, звичайно, треба володіти технологією сходження до ціннісного бачення, тобто всі явища, з якими стикається аматорський колектив у своїй різноманітній життєдіяльності, мають бути носіями великої соціальної цінності [22].

Технологію сходження до ціннісного бачення можна у вигляді своєрідної ланцюжка, у якій за кожним фактом треба бачити явище (перша ланка); у явищі виявляти закономірність (друга ланка); закономірність сприймати як норму життя (третя ланка). Рекомендуємо частіше користуватися цією технологією. Виробляючи ціннісне сходження, намагайтеся по можливості інтерпретувати різні випадки з життя свого колективу. Як приклад візьмемо дві типові події:

Коли колектив орієнтований на соціальні цінності, прагне ціннісних відносин, питання зміст його багатогранної діяльності стає ясним і зрозумілим всім: керівнику, учасникам, їхнім друзям, батькам — суспільству загалом.

Принцип орієнтації на соціальні цінності реалізується трьома способами: 1) коли керівник виявляє своє особисте ціннісне ставлення до всього, що відбувається в колективі; 2) коли учасники орієнтовані на цінності всього того, що робиться в колективі, для осмислення та проживання, для інтерпретації своїх ціннісних відносин; 3) коли вказується на ціннісне ставлення, виявлене кимось, може бути якоюсь сторонньою особою. Тобто центром реалізації цього принципу є три суб'єкти: керівник, учасник, третя особа [55]. Тут не важливо, хто з них першим виявить ціннісні стосунки. Важливіше, щоб вона стала об'єктом уваги всіх учасників аматорського колективу та осмислення ними цієї цінності.

А для керівника колективу необхідно мати два головні вміння: сприймати все, що відбувається в житті з позиції цінності, значущості та швидко реагувати на те, що відбувається. Ці вміння можуть забезпечити керівнику необхідні орієнтації на соціальні цінності.

Теоретичне дослідження статті «Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій з рівнем мотивації досягнення успіху» Безрукова Г. М., Тимофєєвої Т. С. та Коваленко С.М. показало, що чим значущішим для людини є розвиток та раціоналізм, тим більш характерним для нього буде мотив уникнення, якщо на першому місці для людини здоров'я, то мотив уникнення йде на задній план [22].

Мотив значимості результатів прямо пов'язаний із цінностями "Наявність вірних друзів" і "тверда воля". Чим вище значення даних цінностей, тим вище у нього мотив важливості результатів.

Пізнавальний мотив прямо пов'язаний із цінностями «пізнання» та «розвиток» і назад – з цінністю «щасливе сімейне життя». Тобто чим вище значимість для пізнання та розвитку, тим вище у нього пізнавальний мотив. І навпаки, що вище значимість здоров'я, то пізнавальний мотив нижче.

Змагальний мотив прямо пов'язаний з цінністю «розвиток» і з цінністю «непримиренність до недоліків». Чим вище значимість розвитку та нижче

значимість непримиренності до недоліків, тим вище рівень змагального мотиву.

Мотив оцінки рівня досягнутих результатів прямо пов'язаний із цінністю «щасливе сімейне життя» та назад з цінністю "продуктивне життя". Чим вище значимість щасливого сімейного життя і нижче – продуктивного життя, тим вище є мотив оцінки рівня досягнутих результатів.

Мотив складності завдання назад пов'язаний із цінністю "Свобода". Чим більша ця цінність, тим нижче мотив складності завдання. Мотив ініціативності прямо пов'язаний із цінністю здоров'я. Що цінність здоров'я, то вище мотив ініціативності. Мотив наміченого рівня мобілізації прямо пов'язаний із цінностями «акуратність» та «широта поглядів». Що значимість цих цінностей, то сильніша мотивація [33].

Внутрішній мотив обернено пов'язаний із цінністю «непримиренність до недоліків». Чим вище значення цінності, тим нижче мотив. Мотив очікуваного рівня результатів прямо пов'язаний із цінністю «Суспільне визнання». Чим вище значення цінності, тим вище мотив. Мотив закономірності результатів прямо пов'язаний із цінністю «незалежність» і з цінністю «відповідальність». Чим вище значимість незалежності і нижче значимість відповідальності, тим вищий мотив закономірності результатів. Мотив оцінки власного потенціалу обернено пов'язаний із цінністю «широта поглядів».

Чим вище значення цінності, тим нижче мотив. Мотив досягнення прямо пов'язаний із цінністю «виконавчість». Чим важливіше цінність, тим вищий мотив.

З вищесказаного, можна дійти невтішного висновку, що є цінності, що у прямої і зворотній зв'язку з мотивами. Тобто, можна запропонувати, що ціннісні орієнтації є важливим фактором, що зумовлює мотиви дій і вчинків особистості.

Люди, у яких цінність здоров'я стоїть на першому місці, у своїй поведінці керуються мотивом ініціативності, намагаються виявити себе, не

чекають нагоди. Якщо найбільш значущим є щасливе сімейне життя, то основним мотивом буде оцінка рівня досягнутих результатів [33].

Іншими словами, будь-які цінності так чи інакше впливають на мотивацію. Підкріплюють та підживлюють мотивацію досягнень та високий рівень домагань такі цінності як: здоров'я, суспільне визнання, розвиток, пізнання, незалежність, старанність, тверда воля, акуратність.

Обґрунтувавши теоретичне дослідження, ми можемо переходити на експериментальної частини нашої кваліфікаційної роботи.

РОЗДІЛ 2.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ МОТИВАЦІЄЮ ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ ТА ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ В ТАНЦЮВАЛЬНІЙ ПАРІ

2.1. Методи, методика та процедура дослідження

Об'єкт: мотивація досягнення успіху

Предмет: особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

Мета: теоретично та емпірично дослідити особливості взаємозв'язку між ціннісними орієнтаціями та мотиваціями досягнення успіху в танцювальній парі.

Гіпотези: по-перше, існує пряма залежність між ціннісними орієнтаціями та мотивацією досягнення успіху за статтю танцюристів;

По-друге, показники сформованості афективного компоненту ціннісного ставлення до професійної діяльності у танцюристів двох груп виражена на достатньому вірні, але мотивація досягнення успіху очевидніша у дівчат, а у хлопців більш виражена мотивація до ризику.

Дослідницьку вибірку склали 5 танцювальних пар, зі стажем в парі від 1 року та 5 років, Усім досліджуваним 15- років (підлітковий вік)

Нами було поділено досліджуваних на 2 групи:

Перша група дівчата-танцюристки – 5 осіб.

Друга група хлопці-танцюристи – 5 осіб

Експериментальне дослідження проводилося на базі організації FNDL клубу VISTA DANSTE CLUB в продовж 2021 року у кілька етапів:

Перший етап: здійснення теоретичного аналізу.

Другий етап: проведення емпіричного дослідження.

Третій етап: теоретичне обґрунтування.

Згідно з метою та гіпотезою дослідження було підібрано відповідний психодіагностичний інструментарій:

1. *Опитувальник «Ціннісні орієнтації»* (автор М. Рокич), направлений на вивчення системи ціннісних орієнтацій особистості. Методика заснована на прямому ранжируванні списку цінностей, розділених на два класи: термінальні цінності (цінності-цілі) і інструментальні цінності (цінності-засоби). До термінальних цінностей відносять переконання особистості в тому, що якась кінцева мета індивідуального існування з особистої або суспільної точок зору заслуговує того, щоб до неї прагнути. У якості інструментальних цінностей виступають переконання в тому, що якийсь образ дій є з особистої і суспільної точок зору переважним в будь-яких ситуаціях. Респондентам пред'являються два списки цінностей, кожній з яких їм необхідно привласнити певний ранг (від 1-го до 18-го) залежно від особистісної значущості. При цьому найбільш значущій для респондента цінності привласнюється 1-й ранг, а найменш значущій – 18-й ранг. Опитування проводиться як індивідуально, так і з групою респондентів. Аналіз результатів може включати угруповання випробовуваних в змістовні блоки по різних підставах:

А) Термінальні цінності:

1. Конкретні життєві цінності (здоров'я, робота, друзі, сімейне життя) або абстрактні цінності (пізнання, розвиток, свобода, творчість).

2. Цінності професійної самореалізації (цікава робота, продуктивне життя, творчість, активне діяльне життя) або цінності особистого життя (здоров'я, любов, наявність друзів, розваги, сімейне життя).

3. Індивідуальні цінності (здоров'я, творчість, свобода, активне діяльне життя, розваги, упевненість в собі, матеріально забезпечене життя) або цінності міжособистісних відносин (наявність друзів, щасливе сімейне життя, щастя інших).

4. Активні цінності (свобода, активне діяльне життя, продуктивне життя, цікава робота) або пасивні цінності (краса природи і мистецтва, упевненість в собі, пізнання, життєва мудрість).

Б) Інструментальні цінності:

1. Етичні цінності (чесність, непримиренність до недоліків) - цінності міжособистісного спілкування (вихованість, життєрадісність, чуйність) або цінності професійної самореалізації (відповідальність, ефективність в справах, тверда воля, старанність).

2. Індивідуалістичні цінності (високі запити, незалежність, тверда воля) або конформістські цінності (старанність, самоконтроль, відповідальність) - альтруїстичні цінності (терпимість, чуйність, широта поглядів).

3. Цінності самоствердження (високі запити, незалежність, непримиренність, сміливість, тверда воля) або цінності ухвалення інших (терпимість, чуйність, широта поглядів).

4. Інтелектуальні цінності (утворена, раціоналізм, самоконтроль) або цінності безпосередньо-емоційного світовідчуження (життєрадісність, чесність, чуйність).

При цьому відсутність закономірності у виборі ціннісних орієнтирів (співвідношення показників по параметрах «цінності–цілі» і «цінності–засоби») припускає несформованість у респондента системи ціннісних ієрархій або нещирість у відповідях.

За результатами реалізації опитувальника, можна зробити висновки про зміни, які відбулися в афектному компоненті ціннісного ставлення студентів, майбутніх педагогів, до професійної діяльності [65].

2. **Тест-опитувальник для визначення рівня професійної спрямованості** (автор Т.Д. Дубовіцька), призначений для визначення рівня професійної спрямованості учнів, у нашому випадку учнів-танцюристів, прагнення, що виявляється в ступені вираженості, до оволодіння професією і надалі, роботі по ній. Опитувальник складається з 20 суджень і запропонованих варіантів відповідей. На відміну від традиційних варіантів

відповідей за типом «так і ні», які часто викликають у випробовуваних утруднення при виборі відповіді унаслідок своєї категоричності, в опитувальнику передбачається більш розширений набір можливих відповідей: «вірно», «мабуть, вірно», «мабуть, невірно», «невірно». При обробці результатів представлені випробовуваними відповіді об'єднуються в дві категорії: позитивні відповіді («вірно», «мабуть, вірно») і негативні («мабуть, невірно», «невірно»). Підрахунок показників опитувальника робиться відповідно до ключем, де «так» означає позитивні відповіді, а «ні» - негативні. За кожен збіг з ключем нараховується один бал. Чим вище сумарний бал, тим вище рівень професійної спрямованості. Відповіді на питання 1 і 20 при обробці результатів не враховуються. Отримані в процесі обробки відповідей випробовуваних результати співвідносяться з наступними рівнями:

- 0-4 бали – низький рівень професійної спрямованості;
- 5-13 балів - середній рівень професійної спрямованості;
- 14-18 балів – високий рівень професійної спрямованості.

Високі показники по тесту свідчать про те, що учні прагнуть до оволодіння вибраною професією; отримувана професія подобається їм; вони хочуть надалі працювати і далі удосконалюватися по даній професії. Низькі показники свідчать про те, що надходження студента в навчальний заклад обумовлене не інтересом до майбутньої професії, а іншими причинами (зовнішніми мотивами); учні не визначають для себе значущості професії, що опановується і при нагоді готовий її змінити [22, 83].

За результатами реалізації опитувальника можна зробити висновки про зміни, які відбулися в мотиваційному компоненті ціннісного ставлення учнів-танцюристів.

3. *Методика діагностики особи на мотивацію до успіху Т. Елерса* (Тест/Опитувач Т Елерса для вивчення мотивації досягнення успіху) прораховує ваші шанси на успіх. Опис до тесту Елерса (методики успіху): При діагностиці особи на виявлення мотивації до успіху Елерс виходив зі

становища: Особистість, у якій переважає мотивація до успіху, віддає перевагу середній або низький рівень ризику. Їй властиво уникати високого ризику. При сильній мотивації до успіху, надії на успіх зазвичай скромніші, ніж при слабкій мотивації до успіху, однак такі люди багато працюють для досягнення успіху, прагнуть успіху. Дослідження мотивації досягнення розпочато у середині ХХ століття Д. З. Мак-Клеландом, який з допомогою загальновідомого тематичного апперцетивного тесту (ТАТ) зміг зафіксувати якісні індивідуальні відмінності прояви мотивації досягнення. Основні алгоритми поведінкового вирішення завдань з досягнення успіху та уникнення невдачі формуються віком від трьох до тринадцяти років. Методика діагностики особистості мотивацію до успіху Т. Елерса. (Опитувач Т. Елерса для вивчення мотивації досягнення успіху): (Опис тесту Елерса - продовження) Роботи Дж. Аткінсона, Х. Хекхаузена та ін. продемонстрували, що існує, як мінімум, три принципові мотиваційні вектори, які вирішально визначають характер взаємозалежності діяльній активності та мотивації досягнення: індивідуальні суб'єктивні уявлення про ймовірність особистісного успіху та складності, що стоїть перед індивідом завдання; ступінь значущості для суб'єкта цього завдання та, у зв'язку з цим, сила прагнення підтримати та підвищити самооцінку; схильність даної конкретної особи до адекватного приписування собі самої, іншим людям та обставинам відповідальності за успіх та невдачу. З погляду Д. Мак-Клелланда, мотивація досягнення може розвиватися й у зрілому віці насамперед, з допомогою навчання. Як підкреслює Л. Джуелл "крім того, вона може розвиватися в контексті трудової діяльності, коли люди безпосередньо відчувають усі переваги, пов'язані із досягненнями". Адекватна мотивація досягнення може закономірно формуватися і конструктивно реалізовуватися лише у межах системи відносин, які характеризуються рисами справжнього співробітництва, і, насамперед, гармонійного поєднання особистісно не руйнівного тиску: позитивного санкціонування за успіхи і неунизительной підтримки у разі невдачі. Інструкція тесту Елерса.

Вам буде запропоновано 41 питання, на кожне з яких дайте відповідь "так" або "ні".

Інтерпретація методики мотивації до успіху (норми тесту Елерса):

Чим більша сума балів, тим вищий рівень мотивації до досягнення успіху. Від 1 до 10 балів – низька мотивація до успіху;

від 11 до 16 балів – середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів – помірно високий рівень мотивації; більше

21 бала – надто високий рівень мотивації до успіху.

Дослідження показали, що люди, помірковано орієнтовані на успіх, воліють середній рівень ризику. Ті ж, хто боїться невдач, воліють малий або, навпаки, занадто великий рівень ризику. Чим вище мотивація людини до успіху - досягненню мети, тим нижча готовність до ризику. При цьому мотивація до успіху впливає і на надію на успіх: за сильної мотивації до успіху, надії на успіх зазвичай скромніші, ніж при слабкій мотивації до успіху. До того ж, людям, мотивованим на успіх і таким, що мають великі надії на нього, властиво уникати високого ризику. Ті, хто сильно мотивований на успіх і мають високу готовність до ризику, рідше потрапляють у нещасні випадки, ніж ті, що мають високу готовність до ризику, але високу мотивацію до уникнення невдач. І навпаки, коли в людини є висока мотивація до уникнення невдач (орієнтація на захист), це перешкоджає мотиву до успіху - досягненню мети.

4. **Методика діагностики особистості мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.** (Тест / Опитувальник Т. Елерса вивчення мотивації уникнення невдач) визначає наскільки сильно ви орієнтовані на захист, тобто. до стратегії уникнення невдач. Цей тест Еслера на уникнення невдач буде корисний усім, кого переслідують невдачі, і не розуміє чому він невдаха. Причини невдач і як прибрати шлях до успіху далі, в інтерпретації до тесту Т Еслера. Особистість, у якої переважає мотив уникнення невдач, надає перевагу малому, або, навпаки, надмірно великому ризику, де невдача не загрожує престижу. У неї, як правило, високий рівень захисту та страху

перед нещасними випадками. І вона найчастіше потрапляють у подібні неприємності. Домінування в людини мотиву уникнення невдач призводить до зниження самооцінки та рівня домагань. Невдачі, що повторюються, можуть привести таку людину в стан звичної пригніченості, до стійкого зниження віри в себе і до хронічного страху невдач. У таких людей зазвичай низький рівень розвитку мотивації досягнення. Люди з низьким рівнем мотивації до успіху виявляють невпевненість у собі, тяжіють виконуваної роботою. Виконання важких завдань викликає вони дискомфорт. Методика діагностики особистості мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса. (Опитувач Т. Елерса для вивчення мотивації уникнення невдач): Інструкція до методики Елерса уникнення невдач: Вам пропонується список слів із 30 рядків, по 3 слова у кожному рядку. У кожному рядку виберіть лише одне з трьох слів, яке найбільш точно Вас характеризує, і на листку позначте обране Вами слово, наприклад 1.2 (рядок №1, стовпець №2).

Інтерпретація до тесту Елерс.

Чим більша сума балів, тим вищий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту.

від 2 до 10 балів: - низька мотивація до захисту;

від 11 до 16 балів: - середній рівень мотивації;

від 17 до 20 балів: - високий рівень мотивації;

понад 20 балів: надто високий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту.

5. Методика діагностики ступеня готовності до ризику Шуберта. Випробуваному необхідно оцінити рівень своєї готовності зробити дію, про яку йдеться. Усі 25 ситуацій, які потребують вирішення, пов'язані з певним ступенем ризику. Яка ж ступінь - оцінює кожен випробуваний стосовно себе за 5-ти бальною шкалою від 2 до -2.

Виділяється п'ять рівнів готовності до ризику:

- зайва обережність;
- схильність до обережності;

- середній рівень готовності до ризику;
- схильність до ризику;
- надмірна схильність до ризику.

2.2. Результати дослідження та їх інтерпретація

Для вивчення рівня сформованості окремих компонентів ціннісного відношення до професійної діяльності у танцюристів, що беруть участь в експерименті, нами були проведені дослідження з використанням відібраних діагностичних методик.

В результаті проведеного дослідження нами було поділено групи дослідження на хлопців та дівчат, з використанням відібраних діагностичних методик, нами були отримані наступні дані.

В ході опитування за методикою «Ціннісні орієнтації» М. Рокича були отримані наступні результати.

Аналіз результатів діагностики дозволив встановити характер переважаючих у дівчат-танцюристів, ціннісних орієнтацій, включаючи показники найбільш значущих термінальних (цінностей – цілей) і інструментальних (цінностей – засобів) цінностей, тобто тих цінностей, які зайняли в загальній вибірці ранги з 1-го по 5-й і найменш значущих, – що зайняли в загальній вибірці ранги з 14-го по 18-й.

До найбільш значущих термінальних цінностей слід віднести наступні: здоров'я (1-й ранг), розвиток, робота над собою (2-й ранг), пізнання, можливість розширення свого кругозору (3-й ранг), впевненість в собі (4-й ранг), активне, діяльне життя (5-й ранг). Серед найменш значущих термінальних цінностей студентами були відмічені такі як: щастя інших (14-й ранг), свобода, самостійність в думках і вчинках (15-й ранг), розваги (16-й ранг), творчість (17-й ранг), краса природи і мистецтва (18-й ранг).

Таблиця 2.1

Система термінальних цінностей дівчат-танцюристок

Ранг	Цінності	Середній бал
1	Здоров'я	4,7
2	Розвиток, робота над собою	6,65
3	Пізнання, можливість розширення свого кругозору	6,9
4	Упевненість в собі	7,6
5	Активне, діяльне життя	7,7
14	Щастя інших	11,45
15	Свобода, самостійність в думках і вчинках	13,7
16	Розваги	13,9
17	Творчість	14,05
18	Краса природи і мистецтва	14,2

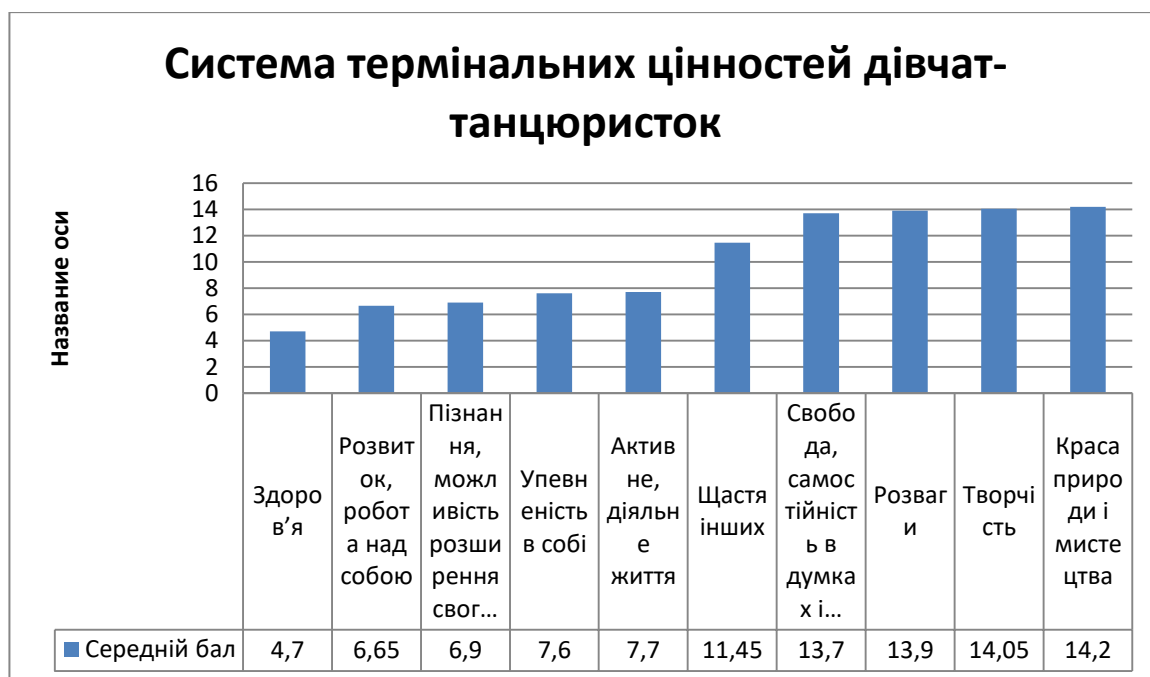

Рис. 2.1 Система термінальних цінностей дівчат-танцюристок

Таким чином, серед значущих цінностей-цілей в групі дівчат-танцюристок індивідуальні цінності переважають разом з цінностями професійної самореалізації.

До найбільш значущих інструментальних цінностей дівчат-танцюристки відносять наступні: вихованість (1-й ранг), акуратність (2-й ранг), освіченість (3-й ранг), відповідальність (4-й ранг), терпимість до поглядів і думок інших (5-й ранг). До найменш значущих інструментальних цінностей були віднесені: раціоналізм (14-й ранг), чуйність, дбайливість (15-й ранг), чесність (16-й ранг), непримиренність до своїх та чужих недоліків (17-й ранг), високі запити (18-й ранг).

Таблиця 2.2

Система інструментальних цінностей дівчат-танцюристок

Ранг	Цінності	Середній бал
1	Вихованість	5,8
2	Акуратність	5,85
3	Освіченість	6,15
4	Відповідальність	7,75
5	Терпимість до поглядів і думок інших	8,0
14	Раціоналізм	10,5
15	Чуйність, дбайливість	10,6
16	Чесність	10,85
17	Непримиренність до своїх та чужих недоліків	13,6
18	Високі запити	14,5

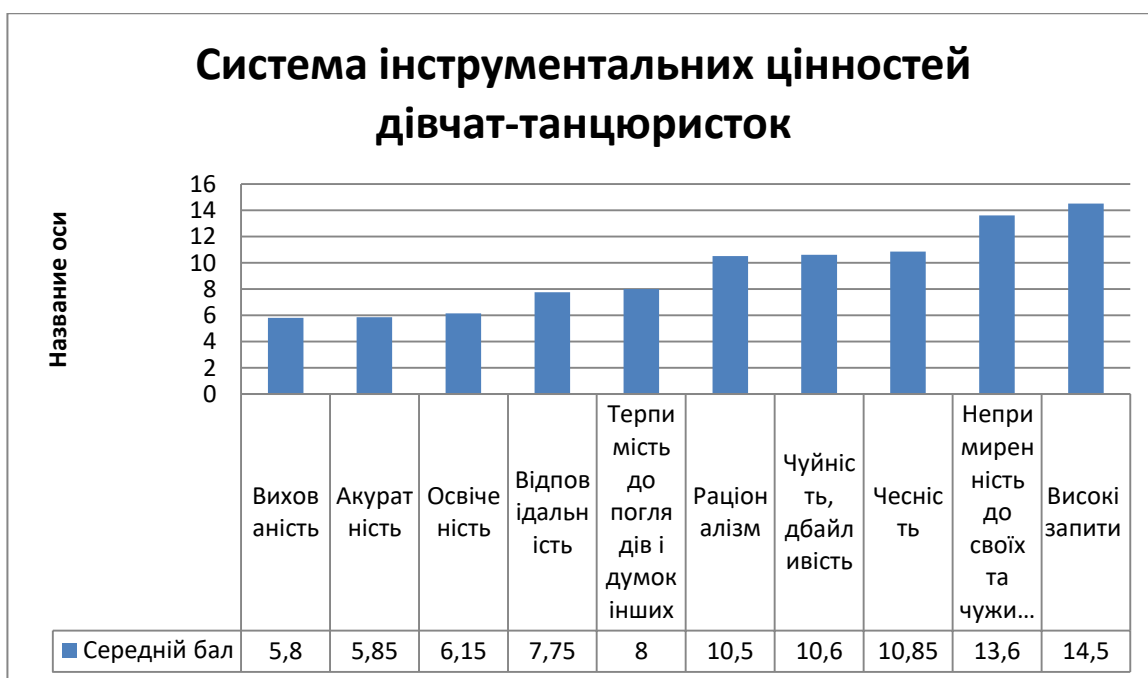

Рис. 2.2. Система інструментальних цінностей дівчат-танцюристок

Таким чином, серед найбільш значущих цінностей – засобів, в даній групі переважають ті, які відносяться до категорії цінностей ухвалення інших і цінностей міжособистісного спілкування.

У показниках спільності цільових орієнтирів у групі дівчат-танцюристок, оскільки мінімальний показник по параметру «термінальні цінності» 4,7 балів.

В цілому, отримані результати указують на те, що у дівчат-танцюристок, переважають показники ціннісній ієрархії, пов'язані з ухваленням і осмисленням цінностей професійної діяльності.

Аналіз результатів діагностики дозволив встановити характер переважаючих у хлопців-танцюристів, ціннісних орієнтацій (таблиці 2.3 і 2.4).

До найбільш значущих термінальних цінностей студентами даної групи були віднесені: здоров'я (1-й ранг), наявність хороших і вірних друзів (2-й ранг), любов (3-й ранг), впевненість в собі (4-й ранг), щасливе сімейне життя (5-й ранг). Серед найменш значущих термінальних цінностей студентами були відмічені такі як: розваги (14-й ранг), пізнання (15-й ранг), щастя інших (16-й ранг), творчість (17-й ранг), краса природи і мистецтва (18-й ранг).

Система термінальних цінностей хлопців-танцюристів

Ранг	Цінності	Середній бал
1	Здоров'я	4,2
2	Наявність хороших і вірних друзів	5,1
3	Любов	7,1
4	Упевненість в собі	7,3
5	Щасливе сімейне життя	7,9
14	Розваги	11,7
15	Пізнання	11,8
16	Щастя інших	12,0
17	Творчість	14,1
18	Краса природи і мистецтва	14,3

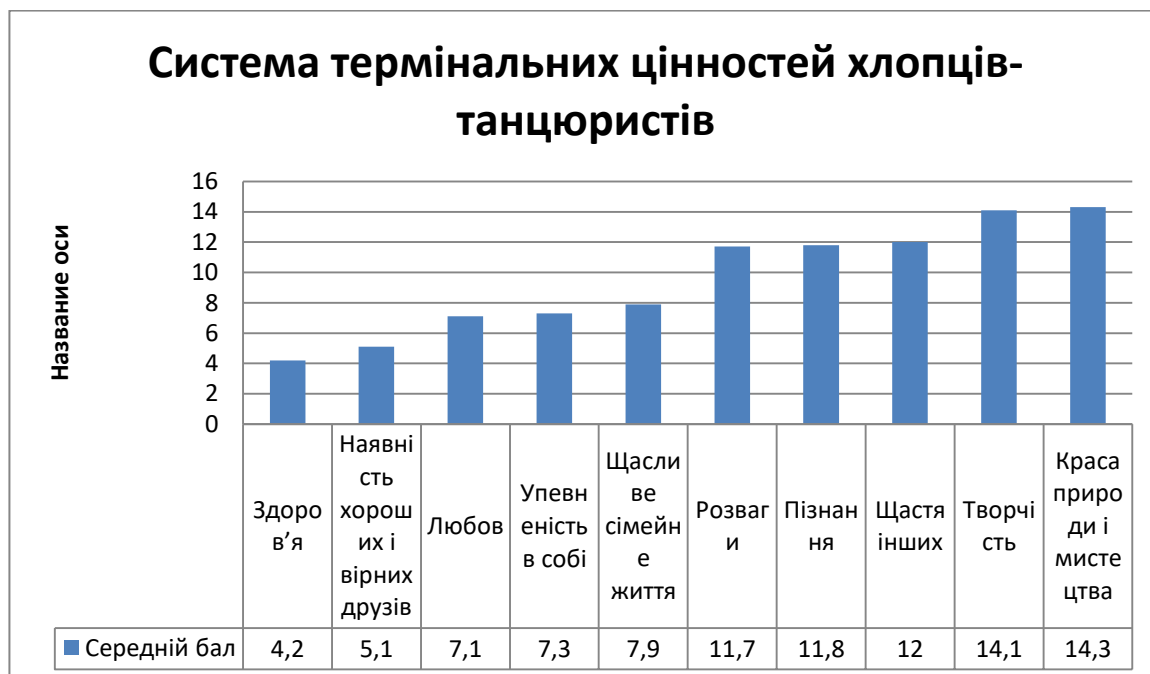

Рис. 2.3. Система термінальних цінностей хлопців-танцюристів

Таким чином, серед значущих цінностей-цілей групі хлопців-танцюристів переважають цінності особистісного життя.

До найбільш значущих інструментальних цінностей даної групи відносять: відповідальність (1-й ранг), вихованість (2-й ранг), акуратність і освіченість (3-й та 4-й ранг відповідно), чесність (5-й ранг). До найменш значущих інструментальних цінностей студентами були віднесені: тверда воля (14-й ранг), широта поглядів (15-й ранг), високі запити (16-й ранг), чуйність (17-й ранг), непримиренність до своїх та чужих недоліків (18-й ранг) (таблиця 2.10).

Таким чином, серед найбільш значущих цінностей – засобів, у хлопців-танцюристів переважають ті, які відносяться до достатньо різнорідних груп, включаючи конформістські, етичні і інші види інструментальних цінностей.

Таблиця 2.4

Система інструментальних цінностей хлопців-танцюристів

Ранг	Цінності	Середній бал
1	Відповідальність	6,8
2	Вихованість	6,9
3	Акуратність	7,15
4	Освіченість	7,5
5	Чесність	7,9
14	Тверда воля	10,35
15	Широта поглядів	10,5
16	Високі запити	12,65
17	Чуйність	12,7
18	Непримиренність до своїх та чужих недоліків	14,55

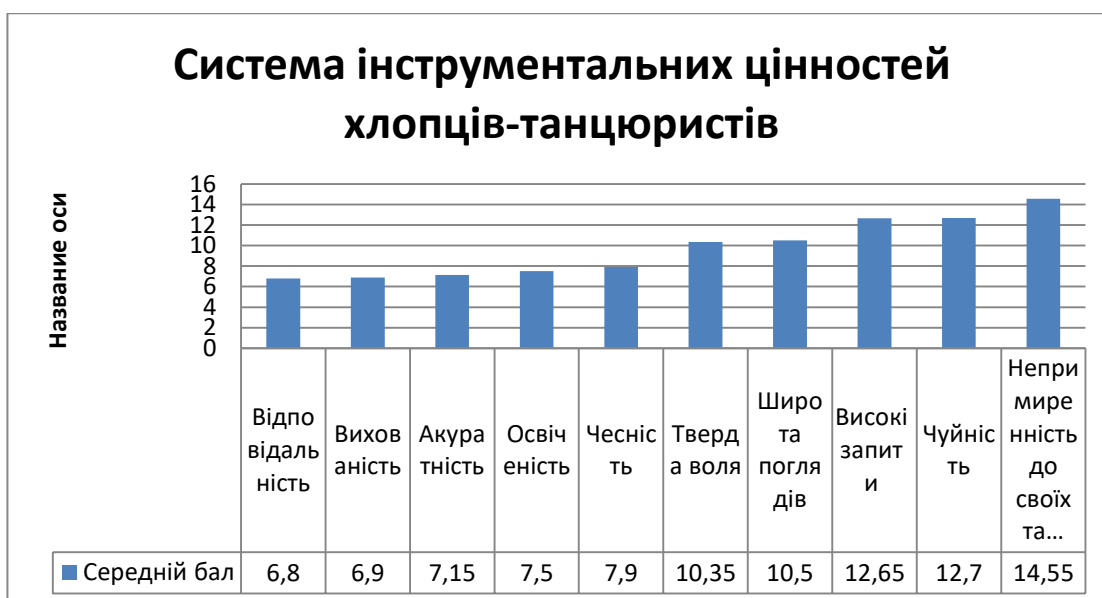

Рис. 2.4. Система інструментальних цінностей хлопців-танцюристів

Таким чином, серед найбільш значущих цінностей – засобів, в даній групі переважають ті, як пріоритетні цілі, які відносять до категорії індивідуально-особистісних.

Разом з тим, особливістю хлопців-танцюристів є узгодженість цільових орієнтирів при деякій роз'єднаності засобів їх досягнення, про що свідчать середні бали, отримані по окремих видах цінностей (мінімальний показник 4,2 балу по параметру «термінальні цінності» і 6,8 балів - по параметру «інструментальні цінності»).

В цілому, результати діагностики з використанням методики М. Рокіча «Ціннісні орієнтації» дозволив встановити, що для дівчат-танцюристок та хлопців-танцюристів характерні загальні ціннісні орієнтири, як в частині вибору життєвих цілей, так і засобів їх досягнення. Разом з тим, в розряд домінуючих цінностей, танцюристів двох груп переважають показники ціннісній ієрархії, пов'язані з ухваленням і осмисленням цінностей професійної діяльності.

Таким чином, можна зробити висновки про те, що показники сформованості афектного компоненту ціннісного ставлення до професійної діяльності у танцюристів, виражені на достатньому рівні.

Переходимо до другої методики професійної спрямованості дівчат-танцюристів та хлопців-танцюристів представлені у табл. 2.5 і 2.6.

Аналіз результатів діагностики дівчат-танцюристів дозволив встановити, що для більшості дівчат-танцюристів характерні високі і середні показники сформованості рівня професійної спрямованості. Високий рівень навчально-професійної спрямованості виявлений у 70% опитаних, середній рівень – у 25% від загальної кількості опитаних. Дівчат-танцюристок з низькими показниками рівня навчально-професійної спрямованості не виявлено (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Рівні професійної спрямованості студентів дівчат-танцюристок

Рівні професійної спрямованості	Кількість студентів	% від загальної кількості
Низький рівень		0 %
Середній рівень	1	25%
Високий рівень	4	70%

Аналіз результатів діагностики хлопців-танцюристів дозволив встановити, що для студентів характерні різні рівні прояву професійної спрямованості (від низького до високого рівня). Високий рівень навчально-професійної спрямованості виявлений лише у 20% опитаних, середній рівень – у 55% від загальної кількості опитаних. Студентів з низькими показниками рівня навчально-професійної спрямованості виявлено 25%.

Таблиця 2.6

Рівні професійної спрямованості хлопців-танцюристів

Рівні професійної спрямованості	Кількість студентів	% від загальної кількості
Низький рівень	1	25%
Середній рівень	3	55%
Високий рівень	1	20%

Перевірка статистичної достовірності відмінностей між показниками в групі дівчат-танцюристок та хлопців-танцюристів по показнику навчально-професійній спрямованості проводився із застосуванням критерію Фішера.

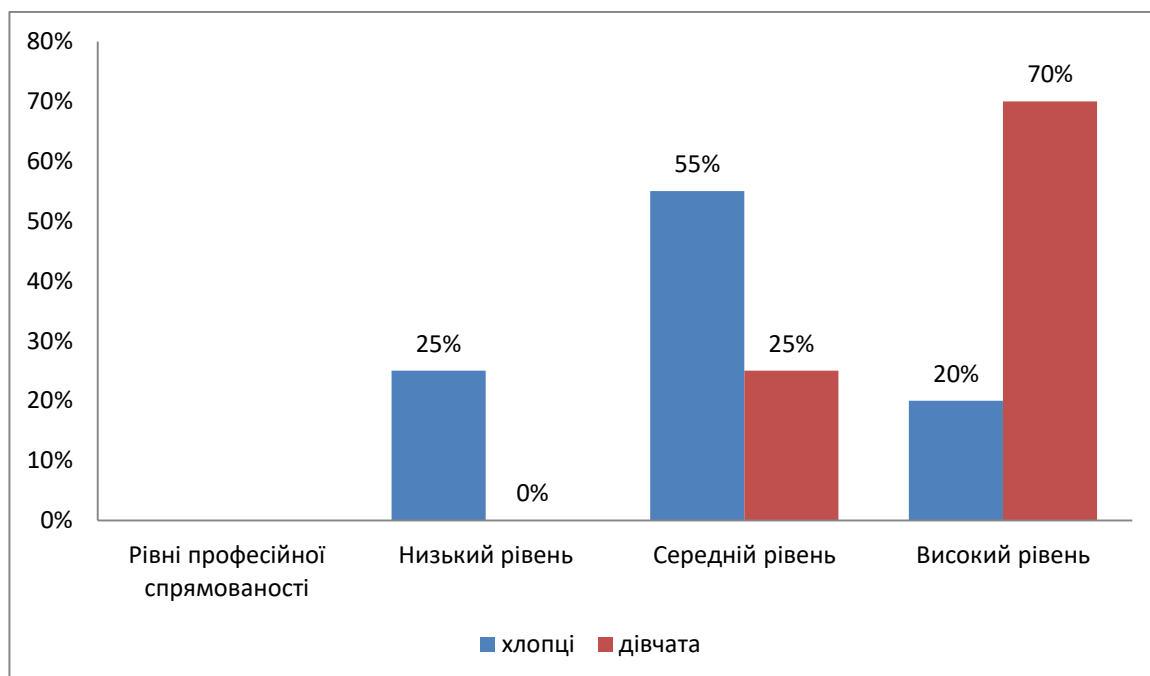

Рис. 2.5 Порівняльні показники рівнів професійної спрямованістю дівчат та хлопців танцюристів

Таким чином, аналіз результатів виміру свідчать про те, що показники сформованості рівня професійної спрямованості в групах значно розрізняються. Так, в групі дівчат-танцюристок показники навчально-професійної спрямованості значно вищі, ніж в групі хлопців танцюристів, що указує на позитивну динаміку в рівні сформованості мотиваційного компоненту ціннісного відношення до танцювальної діяльності у дівчат.

Наступним етапом діагностичних заходів була діагностика мотивації успіху. Результати діагностики та порівняльний аналіз особистості мотивації до успіху Т. Елерса представлені в таблиці 2.7 та на рис. 2.6.

Результати діагностики мотивації до успіху дівчат та хлопців танцюристів

Групи	Рівень мотивації до успіху			
	Низький	Середній	Помірно високий	Дуже високий
Хлопці	15%	35%	37%	13%
Дівчата	22%	29%	14%	35%

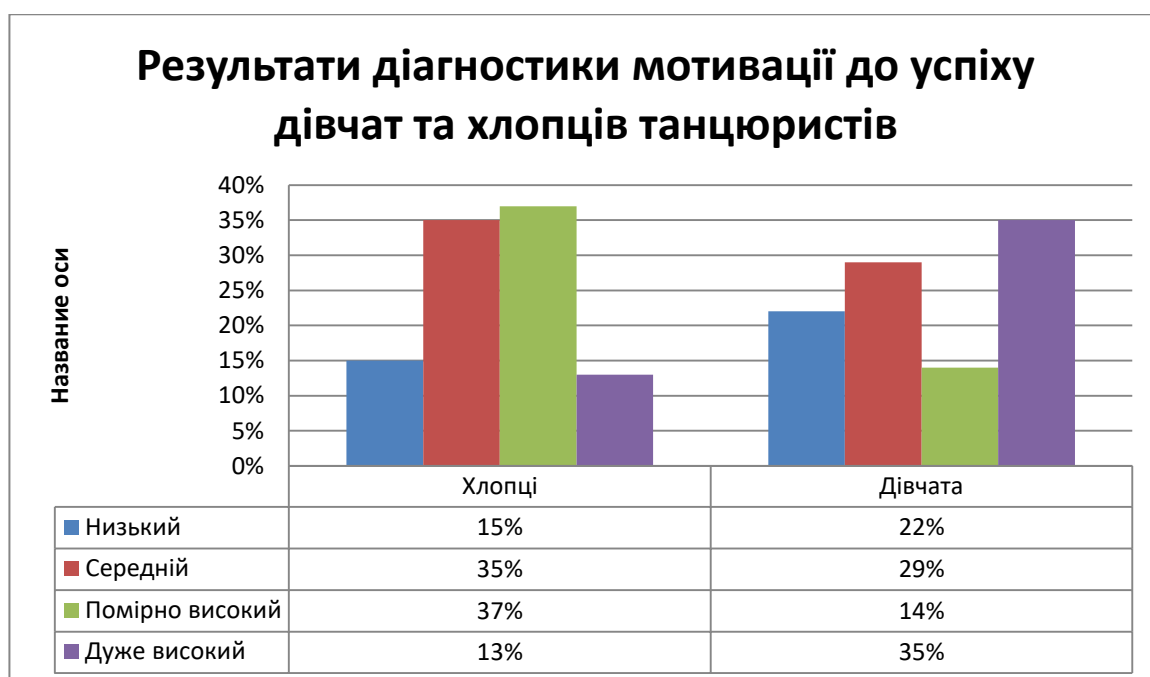

Рис. 2.6. Порівняльні результати діагностики мотивації до успіху дівчат та хлопців танцюристів

Порівняльний аналіз результатів діагностики мотивації до успіху у хлопців та дівчат (N = 10)

Як показали дослідження, низький та середній рівні мотивації досягнення успіху у хлопців та дівчат мають незначні відмінності. Основні відмінності відзначаються на помірно високому та надто високому рівнях мотивації досягнення успіху. Помірковано високий рівень мотивації успіху переважає у хлопців, тоді як у дівчат переважає занадто високий рівень мотивації до успіху. Це свідчить про те, що і у хлопчиків, і у дівчат основним

мотивом у танцювальній діяльності ставати прагнення до схвалення з боку значущих осіб, прагнення уникнення неуспіху, або бути не гіршим за інших, що характеризується тенденцією до утвердження своєї позиції суб'єктивної винятковості, прагненням чимось виділитися. Як ми бачимо з результатів, мотив досягнення успіху більш виражений у дівчат, тому вони більш впевнені у результаті задуманого, їм властиві пошук інформації для судження про свої успіхи, рішучість у невизначених ситуаціях.

Результати діагностики та аналіз результатів особистості мотивації до уникнення невдач представлені в таблиці 2.8 та на рисунку 2.7

Таблиця 2.8.

Результати діагностики мотивації до уникнення невдач дівчат та хлопців танцюристів

Групи	Рівень мотивації до уникнення невдач			
	Низький	Середній	Помірно високий	Дуже високий
Хлопці	15%	43%	20%	22%
Дівчата	21%	23%	38%	18%

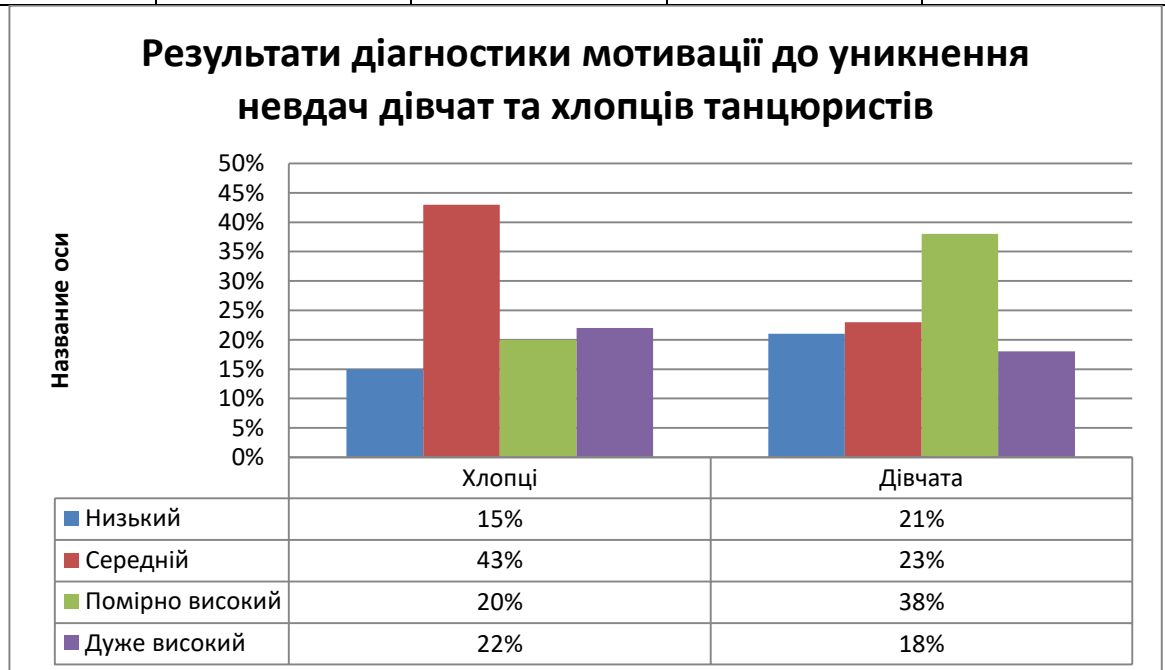

Рис. 2.7. Порівняльні результати діагностики мотивації до уникнення невдач дівчат та хлопців танцюристів

Як видно, низький і занадто високий рівні мотивації до уникнення невдачі мають незначні відмінності. Показники середнього рівня мотивації до уникнення невдач у дівчат значно нижчі, ніж у хлопчиків. А показники помірно високого рівня мотивації до уникнення невдачі набагато вищі, ніж у хлопців. Констатуючі факти свідчать, що у дівчат більшою мірою переважає мотив уникнення невдач. Вони шукають інформацію про можливість невдачі при досягненні результату, беруться за вирішення як дуже легких завдань (де їм гарантований 100% успіх), так і дуже важких (де невдача не сприймається як особистий неуспіх), готові взяти на себе відповідальність, виявляють велику наполегливість. прагнення мети.

Переходимо до останньої діагностики та порівняльному аналізу готовності до ризику методика Шуберта, які представлені в таблиці 2.9 та на рисунку 2.8.

Таблиця 2.9

**Результати діагностики ступеня готовності до ризику Шуберта
дівчат та хлопців танцюристів**

Групи	Рівень мотивації готовності до ризику				
	зайва обережність	схильність до обережності	середній рівень готовності до ризику	схильність до ризику	надмірна схильність до ризику
Хлопці	0%	9%	45%	32%	14%
Дівчата	4%	17%	49%	17%	13%

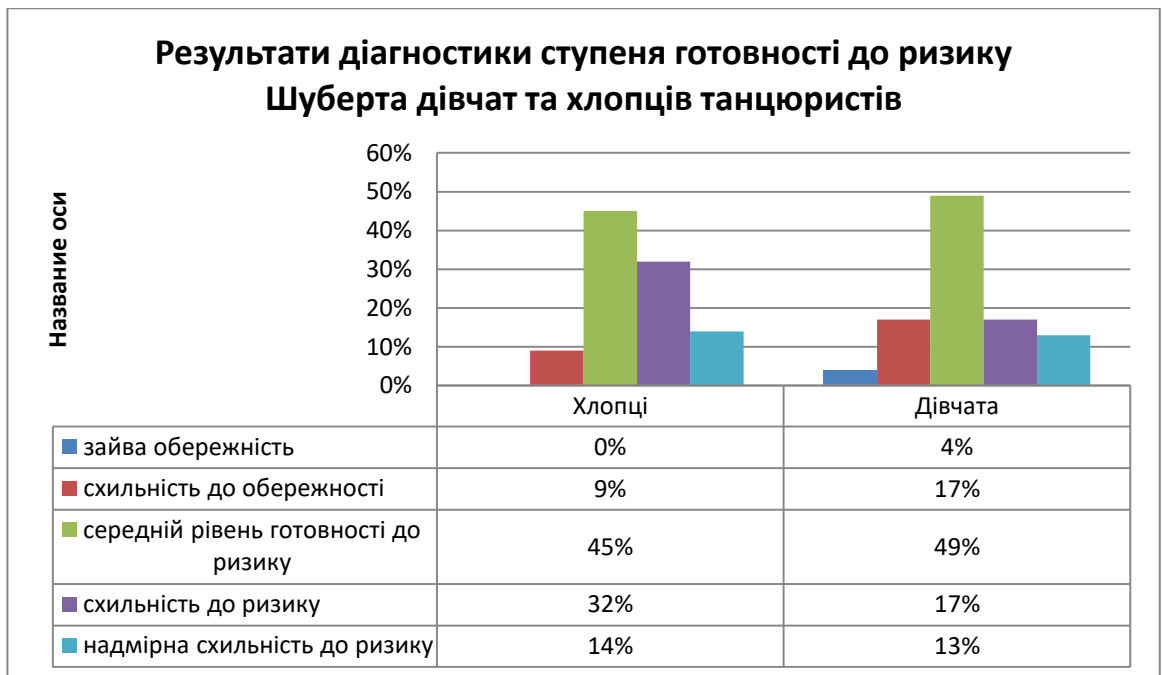

Рис. 2.8. Порівняльні результати діагностики ступеня готовності до ризику Шуберта дівчат та хлопців танцюристів

Результати дослідження показали, що випробуваним як хлопцям, і дівчатам не властива зайва обережність (прагнення знайти, визначити межі своїх можливостей). Схильність до обережності у хлопчиків нижча, ніж у дівчат. Переважним є середній рівень готовності до ризику як у хлопців, так і у дівчат. У хлопців схильність до ризику більш виражена, ніж у дівчат, тому дуже легкі завдання не приносять їм почуття задоволення та справжнього успіху, а при виборі надто важких є велика ймовірність неуспіху.

Результати дослідження переважної мотивації представлені таблиці 2.10. Як показали результати дослідження, переважна мотивація досягнення успіху. Однак яскраво представлений і невиразний мотиваційний полюс (близько 50% у хлопців та дівчат).

Результати діагностики дослідження переважної мотивації дівчат та хлопців танцюристів

Групи	Переважаюча мотивація			Мотивація на успіх
	Мотивація на невдачу	невизначений мотиваційний полюс		
		Ближче до невдачі	Ближче до успіху	
Хлопці	11%	20%	32%	37%
Дівчата	5%	12%	39%	44%

Очевидно, що й у хлопців та у дівчат мотивація на успіх проявляє себе більш помітно. Тенденція на переважання мотивації досягнення успіху очевидніша у дівчат рисунок 2.9.

Рис. 2.9. Порівняльні результати діагностики дослідження переважної мотивації дівчат та хлопців танцюристів

Загалом можна зробити висновки щодо проведених діагностичних заходів:

- Помірковано високий рівень мотивації успіху переважає у хлопців, тоді як у дівчат переважає занадто високий рівень мотивації до успіху;

- Показники середнього рівня мотивації до уникнення невдач у дівчат значно нижчі, ніж у хлопців. А показники помірно високого рівня мотивації до уникнення невдачі у дівчат набагато вищі, ніж у хлопців;

- У хлопців схильність до ризику більш виражена, ніж у дівчат;

- очевидно, що й у хлопців і дівчат мотивація на успіх проявляє себе помітно. Тенденція на переважання мотивації досягнення успіху очевидніша у дівчат.

Дівчата, помірно сильно орієнтовані на успіх, воліють середній рівень ризику, відповідно, що стоїть мотивація до успіху - досягненню мети, тим нижче готовність до ризику, зазвичай скромніше, ніж за слабкої мотивації до успіху. До того ж, налаштованим на успіх і великі надії на неї, дівчатам властиво уникати високого ризику. І, навпаки, у хлопців є переважна тенденція мотивації до уникнення невдач, що перешкоджає настрою успіху, тобто - досягненню мети, воліючи у свій високий рівень ризику.

Таким чином, з усього вище викладеного, приходимо до наступних узагальнюючих висновків, якісний аналіз результатів діагностики дозволив встановити наявність позитивної динаміки в рівні сформованості когнітивного і афектного компонентів ціннісного ставлення до професійної діяльності у дівчат-танцюристів.

В цілому, отримані результати з використанням методів статистичної обробки даних дозволили констатувати, що у групи дівчат-танцюристів, рівень сформованості окремих компонентів ціннісного ставлення до професійної діяльності значно вищий, ніж групі хлопців-танцюристів.

Таким чином по-перше, існує пряма залежність між ціннісними орієнтаціями та мотивацією досягнення успіху за статтю танцюристів;

По-друге, показники сформованості афективного компоненту ціннісного ставлення до професійної діяльності у танцюристів двох груп виражена на достатньому вірні, але мотивація досягнення успіху очевидніша у дівчат, а у хлопців більш виражена мотивація до ризику.

Гіпотеза нашого дослідження підтвердилася

ВИСНОВКИ

В ході теоретичного аналізу, при вивченні психолого - педагогічної літератури нами виявлено, що мотивація вивчалася як складна система, в яку входять певні ієрархізовані структури. У цьому структура сприймається як щодо стійке єдність елементів, їх відносин і цілісності об'єкта, як інваріант системи (У. Р. Асєєв). Особливого впливу на розкриття теми курсової роботи надали дослідження таких учених, як О.М. Леонт'єв, С.Л. Рубінштейн, І.А. Зимова, В.Г. Степанов, Н.Ф. Тализіна, А.К. Маркова, М.Г. Ярошевський, В.Г. Асєєв, А. Маслоу, Д. Вотсон, Б. Скіннер та інших. Зрозуміти особливості мотивації як складного багаторівневого регулятора життєдіяльності людини (її поведінки та діяльності) стало можливим, аналізуючи роботи О.М. Леонт'єва, П.Я. Гальперіна, Л.І. Божович, Б.І. Додонова, Дж. Аткинсона та інших.

У роботі, використовуючи терміни "мотив", "мотивація", "мотиваційна сфера", "поведінка", "рефлекс", "особистість", ми посилалися на визначення О.М. Леонт'єва, Л.І. Божович, А.К. Маркової, В.М. Бехтерева, Л.С. Виготського, А.В. Петровського, В.Г. Степанова, І.А. Зима, А. Маслоу, Р. Мея, Г. Олпорта та інших. Дослідження І.А. Зимової стали базисом визначення основних напрямів вивчення проблеми (поняття мотивації у психології, структура мотивації, класифікація мотивів, мотивація навчальної діяльності та інші). Також важливо відзначити те, що розглядаючи питання мотивації навчальної діяльності, вивчені підходи Н.Ф. Тализіна, А.К. Маркової, Т.А. Матіса, А.Б. Орлова та інших до розгляду рівнів розвитку навчальної мотивації у підлітків.

Таким чином, хотілося б зазначити, що мотивація є однією з найважливіших проблем у вітчизняній та зарубіжній психології, що й обумовлює множинність підходів до розуміння її сутності, природи, структури, а також методів її вивчення. Слід наголосити, що основним

методологічним принципом (І.А. Зимова), що визначає дослідження мотиваційної сфери у вітчизняній психології, є положення про єдність динамічної та змістовно-сислової сторін мотивації. Вищезазначені положення дозволяють визначити мотивацію як складну багаторівневу неоднорідну систему спонукачів, що включає потреби, мотиви, інтереси, ідеали, прагнення, установки і так далі, а також полімотивованість діяльності та поведінки людини.

На основі аналізу літератури та проведеного практичного дослідження, виявляючи умови формування мотивації особистості, особистісної спрямованості та вплив цієї навчально-професійної діяльності, ми визначили такі положення: 1) дослідженню мотиваційної сфери людини присвячено безліч робіт, у той же час проблема мотивації не має однозначного розуміння 2) мотиви визначають цілі розвитку особистості; 3) професійні мотиви, якщо вони сформовані, є провідними, визначальними характер пізнавальної діяльності суб'єктів навчання; 4) для формування позитивної мотивації та професійної спрямованості особистості у сучасній системі навчання необхідно створювати умови для розвитку соціально активної особистості підлітка шляхом впровадження нових методів навчання (проблемне навчання, реферативна форма роботи, дискусія, ділова гра, «мозковий штурм», лекція із заздалегідь запланованими помилками тощо) формувати установку на самостійний вибір і самовизначення в контексті соціальної ініціативи і тим самим розвивати почуття особистості.

Також нами було теоретично досліджено ціннісні орієнтації, які є найважливішим компонентом структури особистості. Поряд з іншими соціально-психологічними утвореннями вони виконують функції регуляторів поведінки та виявляються у всіх галузях людської діяльності. Цінності мають двоякий характер: вони соціальні, оскільки історично і культурно зумовлені, і індивідуальні, що у них зосереджений життєвий досвід конкретного суб'єкта. Соціальні цінності визначаються як таке, що має емпіричне зміст значення, співвідносне з чимось, що є об'єктом діяльності. Цінності

конкретної особистості формуються під впливом соціального середовища, особливостей тих соціальних груп, до яких вона входить.

Суб'єктивна значущість людини тих чи інших цінностей може визначатися різними джерелами. Як основні такі джерела на різних етапах розвитку науки називалися:

божественний або природний розум,
 принцип задоволення та інстинктивні біологічні потреби,
 універсальний закон збереження виду,
 етичні норми мікросоціального оточення та суспільства в цілому,
 внутрішня психологічна природа людини.

Ціннісні орієнтації особистості, що пов'язують її внутрішній світ із навколишньою дійсністю, утворюють складну багаторівневу ієрархічну систему, займаючи прикордонне становище між мотиваційно-потребовою сферою та системою особистісних смислів. Відповідно, ціннісні орієнтації особи виконують подвійні функції. З одного боку, система ціннісних орієнтацій виступає як найвищий контрольний орган регуляції всіх спонукачів активності людини, визначаючи прийнятні способи їх реалізації. З іншого – як внутрішнього джерела життєвих цілей людини, висловлюючи відповідно те, що є для нього найважливішим і має особистісний сенс. Система ціннісних орієнтацій, тим самим, є найважливішим психологічним органом саморозвитку та особистісного зростання, визначаючи одночасно його напрямки та способи його здійснення.

В ході емпіричного дослідження, ми отримали наступні результати:

- діагностики з використанням методики М. Рокича «Ціннісні орієнтації» дозволив встановити, що для дівчат-танцюристок та хлопців-танцюристів характерні загальні ціннісні орієнтири, як в частині вибору життєвих цілей, так і засобів їх досягнення. Разом з тим, в розряд домінуючих цінностей, танцюристів двох груп переважають показники ціннісній ієрархії, пов'язані з ухваленням і осмисленням цінностей професійної діяльності.

Таким чином, можна зробити висновки про те, що показники сформованості афектного компонента ціннісного ставлення до професійної діяльності у танцюристів, виражені на достатньому рівні.

- показники сформованості рівня професійної спрямованості в групах значно розрізняються. Так, в групі дівчат-танцюристок показники навчально-професійної спрямованості значно вищі, ніж в групі хлопців танцюристів, що указує на позитивну динаміку в рівні сформованості мотиваційного компонента ціннісного відношення до танцювальної діяльності у дівчат.

- За методикою діагностики та порівняльного аналізу особистості мотивації до успіху та уникнення невдач Т. Елерса помірено високий рівень мотивації успіху переважає у хлопців, тоді як у дівчат переважає занадто високий рівень мотивації до успіху;

- Показники середнього рівня мотивації до уникнення невдач у дівчат значно нижчі, ніж у хлопчиків А показники помірно високого рівня мотивації до уникнення невдачі у дівчат набагато вищі, ніж у хлопців;

- У хлопців схильність до ризику більш виражена, ніж у дівчат;

- Очевидно, що і у хлопців і у дівчат мотивація на успіх проявляє себе більш помітно. Тенденція на переважання мотивації досягнення успіху очевидніша у дівчат.

З вищесказаного, можна дійти висновку у тому, що по-перше, існує пряма залежність між ціннісними орієнтаціями та мотивацією досягнення успіху за статтю танцюристів;

По-друге, показники сформованості афективного компонента ціннісного ставлення до професійної діяльності у танцюристів двох груп виражена на достатньому рівні, але мотивація досягнення успіху очевидніша у дівчат, а у хлопців більш виражена мотивація до ризику.

Гіпотеза нашого дослідження підтвердилася

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология. М.: Педагогика, 1998.
2. Абрамова Ю.И. Методическая разработка по учебной дисциплине Классический танец. Формирование профессиональных навыков на уроках классического танца. Организация самостоятельной работы. 2010.
3. Абульханова-Славская, К.А. Деятельность и психология личности: монография. Москва: Наука, 2000. 120 с.
4. Аветисян, Э. Я не такой как все. Школьный психолог. 2006. № 8. С. 41 – 43
5. Алексеев, В.А. Самосознание и мотивация деятельности на рубеже подросткового и старшего школьного возраста. Проблемы мотивации общественно полезной деятельности школьников. Москва: Наука, 2004, С. 103–107.
6. Ананьев, Б.Г. Человек как предмет познания: монографии. Спб.: Питер, 2008. 140с.
7. Анн Л. Психологический тренинг с подростками. СПб: Питер, 2007.
8. Базарова Н., Мей В. Азбука классического танца. Лань 2-е издание, 2008.
9. Бакулина, Е. Как потрогать качество? Школьный психолог. 2009. № 5. С.40
10. Балет. Энциклопедия. М.: Советская энциклопедия, 1981.
11. Бахур, В.Т. Это неповторимое «Я»: монография. Москва: Наука, 2002. 156 с.
12. Битянова, Н.Р. Психология личностного роста: учебное пособие. Москва: Наука, 2005. 314 с.
13. Блок Л.Д. Классический танец. История и современность. Москва: Искусство, 2002.

14. Боголюбская М. С. Музыкально-хореографическое искусство в системе эстетического и нравственного воспитания. Москва: ВНМЦ НТ и КТР, 1986.
15. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте, Москва: Питрер, 2009.
16. Божович, Л. И. Изучение мотивации поведения детей и подростков / Л. И. Божович, Л. В. Блогонякина. Москва: Педагогика, 1972.
17. Божович, Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте: монография. Москва: Педагогика, 2008. 321с.
18. Бондаренко Л. Методика хореографической работы в школе и внешкольных заведениях. Киев: Музична Украина, 1985.
19. В. Алеев, Г. Х. Методология и методы психолого-педагогических исследований: учебное пособие для студентов 3 – 5-х курсов педагогических вузов. Стерлитамак: Стерлитамак. гос. пед. ин-т, 2002. 134 с.
20. Ваганова А.Я. Основы классического танца. С-Петербург: Лань, 2007.
21. Ветрова Е.А. Выпускная квалификационная работа. Классический танец в детском хореографическом коллективе. 2010.
22. Взаимосвязь ценностных ориентаций с уровнем притязаний и мотивацией достижения успеха / Безрукова А. Н., Тимофеева Т.С., Коваленко С.Н. Инновации в науке № 12 (61), 2016 г. С. 17-21
23. Возрастная и педагогическая психология / Под ред. Гамезо. Москва: Наука, 2004. 176 с.
24. Вострикова, Е. Дорога в страну профессий. Школьный психолог. 2009. № 2. С. 4 – 10
25. Выготский, Л. С. Педагогическая психология: учебное пособие. Москва: Наука, 2006. 340 с.
26. Д.А. Леонтьев "Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании...", Психологическое обозрение #1, 1998. [Эл. ресурс]. Режим доступа: http://gumanitarist.narod.ru/14_zennostii.htm

27. Джеймс, У. Психология: учебное пособие. Москва: Наука, 2001. 356 с.
28. Дубовицкая Т.Д. Методика диагностики направленности учебной мотивации // Психологическая наука и образование. 2002. №2.
29. Дубровина И.В. Практическая психология образования. СПб: Питер, 2009.
30. Дубровина, И.В. Психологические аспекты формирования ценностных ориентаций и интересов учащихся. Ценностные ориентации и интересы школьников, 1983, С. 27–36.
31. Дусавицкий, А. К. Формула интереса монография. Москва: Наука, 2008. 198 с.
32. Елфимова Н. В. Диагностика и коррекция учения у младших школьников. Москва, 1991.
33. Захаров Р.В. Беседы о танце. Москва: Профиздат 1963.
34. Ивлева Л.Д. Руководство воспитательным процессом в самодеятельном коллективе. Автореф. Львов: 1985.
35. Калинина Ю.В. Исследование ценностных ориентаций старшеклассников. Проблемы социальной психологии XXI столетия Т. 1. / под ред. Козлова В.В. Ярославль, 2001. –С. 269–272.
36. Ковалев, В. И. Мотивы поведения и деятельности: монография. Москва: Наука, 1988. 232 с.
37. Коломинский Я.Л. Психология взаимоотношений в малых группах. Минск, 1976.
38. Кон, И.С. Психология ранней юности: монография. Москва: Просвещение, 1989. 374 с.
39. Кондратьева М.В. Мотивация достижения успеха в структуре личности в современной психологии: автореф. дис. канд. психол. Наук. Москва, 2001. 25 с.
40. Крутецкий В.А., Психология подростка Просвещение, 1965.
41. Лапин Н.И. Как чувствуют себя, к чему стремятся граждане.

Социологические исследования. 2003. № 6. С. 78–87.

42. Леонтьев, А. Н. Деятельность. Сознание. Личность: монография. Москва: Просвещение, 1999. 245 с.

43. Лозоцева В. Н. Формирование учебной мотивации школьников // Школа и производство. 2004. №4.

44. Луцкая Е. Жизнь в танце. Москва: Искусство 1968.

45. Малышева Е.А. Руководитель ансамбля эстрадного танца "Визит" методическая работа на тему: «Формирование мотивации к занятиям хореографией», 2008.

46. Манухина, С. Тренинг командообразования в школе. Школьный психолог. 2009. № 5. С. 41 – 4

47. Маркова, А. К. Формирование мотивации учения: монография. Москва: Педагогика, 2000. 212 с.

48. Мартыненко, Ю. Познай себя. Школьный психолог. 2009. № 4. С. 36 – 40

49. Методические указания по музыкальному оформлению уроков классического танца Сизова Г.В. Москва 1985.

50. Митина Л.М. Психология развития конкурентоспособной личности. Москва: МПСИ; Воронеж: МОДЭК, 2002. 400 с.

51. Морозова, Н. Г. Учителю о познавательном интересе. Психология и педагогика. 1999. № 2. С. 20

52. Мухина В.С. "Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество. 6-е издание, стереотипное. Москва : Академия, 2000.

53. Мухина В.С., Хвостов А.А. Возрастная психология, хрестоматия. Академия, 2009.

54. Немов, Р. С. Психология: учебник. Москва: ВЛАДОС, 2005. 146с.

55. Ошуркова, О. Урок психологии для старших подростков. Школьный психолог. 2009. № 6. С. 12 – 13

56. Проникновение современной культуры в классический танец, Н.Е. Кожевникова <http://io.nios.ru/index.php?rel=27&point=18&art=647>.

57. Пуртова Т. В., Беликова А. Н., Кветная О. В. Учите детей танцевать. Москва: Владос, 2004.
58. Резапкина, Г. Мир вокруг меня. Школьный психолог. 2007. № 9. С. 23 – 25
59. Рогов, Е. И. Настольная книга практического психолога. В 2 кн. Кн. 1: Работа психолога в школе. Коррекционные приемы и упражнения : учеб. пособие. Москва: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2008. 483 с.
60. Рубинштейн, С.Л. Основы общей психологии. В 2-х т. Москва: Наука, 2004. 410 с.
61. Савонько, Е.И. Возрастные особенности соотношения ориентации на самооценку и оценку другими людьми: монография. Москва: Наука, 2002. 115 с.
62. Сафин, В.Ф. Динамика оценочных эталонов в подростковом и юношеском возрасте. Вопросы психологии, 2002, №1. С. 69–75.
63. Талызина М.Ф. Управление процессом усвоения знаний. Москва: Просвещение, 1984.
64. Тарасенко Т.В. «Взаимосвязь традиционных и инновационных методов в профессиональной подготовке руководителей детских хореографических коллективов». Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Москва, 2006
65. Теоретические основы музыкального оформления урока классического танца <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=601243>.
66. Теоретические основы планирования занятий по классическому танцу, Ступникова С.А. <http://nsportal.ru/shkola/dopolnitelnoe-obrazovanie/library/teoreticheskie-osnovy-planirovaniya-zanyatii-po-klassicheski>.
67. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. – СПб.: Питер; 2003. – 860 с.
68. Ценности и ценностные представления. Мир психологии. [Эл. ресурс]. Режим доступа: <http://hpsy.ru/script/golink.php?id=4246>

69. Ценностная ориентация и нравственное достоинство личности. Православное нравственное Богословие. [Эл. ресурс]. Режим доступа: <http://www.klikovo.ru/db/book/msg/693>

70. Ценностно - смысловые ориентации молодежи [Эл. ресурс].- Режим доступа: <http://articles.excelion.ru/science/filosofy/56634789.html>

71. Цифровая библиотека по педагогике. Бычков Ю.Н, социокультурные аспекты истории музыкальной педагогики . Методика обучения на музыкальных инструментах. Мухаметзянов А. К, творческие и педагогические аспекты деятельности концертмейстера. <http://corpuscul.net/shkola/postanovka-golosa/tehnika-peniya/razvitiemuzykalnosti>.

72. Цукерман Г.А. Психология саморазвития: задача для подростков и педагогов. Москва -Рига. Эксперимент 1997.

73. Чехлова З.Ф. Развитие познавательной активности младшего подростка в учебно-познавательной деятельности. Рига, LU, 1999.

74. Яacobсон П. М. Психологические проблемы мотивации человека. Москва, 1969.

75. Янковская О.Н. Учить ребенка танцам необходимо. Начальная школа. 2000.

76. <http://www.psychol-ok.ru/statistics/fisher/>

Методики экспериментального исследования
Методика диагностики личности на мотивацию к успеху

Т. Элерса

Вам будет предложен 41 вопрос, на каждый из которых ответьте «да» или «нет».

1. Когда имеется выбор между двумя вариантами, его лучше сделать быстрее, чем отложить на определенное время.

2. Я легко раздражаюсь, когда замечаю, что не могу на все 100% выполнить задание.

3. Когда я работаю, это выглядит так, будто я все ставлю на карту.

4. Когда возникает проблемная ситуация, я чаще всего принимаю решение одним из последних.

5. Когда у меня два дня подряд нет дела, я теряю покой.

6. В некоторые дни мои успехи ниже средних.

7. По отношению к себе я более строг, чем по отношению к другим.

8. Я более доброжелателен, чем другие.

9. Когда я отказываюсь от трудного задания, я потом сурово осуждаю себя, так как знаю, что в нем я добился бы успеха.

10. В процессе работы я нуждаюсь в небольших паузах для отдыха.

11. Усердие – это не основная моя черта.

12. Мои достижения в труде не всегда одинаковы.

13. Меня больше привлекает другая работа, чем та, которой я занят.

14. Порицание стимулирует меня сильнее, чем похвала.

15. Я знаю, что мои коллеги считают меня дельным человеком.

16. Препятствия делают мои решения более твердыми.

17. У меня легко вызвать честолюбие.

18. Когда я работаю без вдохновения, это обычно заметно.

19. При выполнении работы я не рассчитываю на помощь других.

20. Иногда я откладываю то, что должен был сделать сейчас.

21. Нужно полагаться только на самого себя.

22. В жизни мало вещей, более важных, чем деньги.

23. Всегда, когда мне предстоит выполнить важное задание, я ни о чем другом не думаю.

24. Я менее честолюбив, чем многие другие.

25. В конце отпуска я обычно радуюсь, что скоро выйду на работу.

26. Когда я расположен к работе, я делаю ее лучше и квалифицированнее, чем другие.

27. Мне проще и легче общаться с людьми, которые могут упорно работать.

28. Когда у меня нет дел, я чувствую, что мне не по себе.

29. Мне приходится выполнять ответственную работу чаще, чем другим.

30. Когда мне приходится принимать решение, я стараюсь делать это как можно лучше.

31. Мои друзья иногда считают меня ленивым.

32. Мои успехи в какой-то мере зависят от моих коллег.

33. Бессмысленно противодействовать воле руководителя.

34. Иногда не знаешь, какую работу придется выполнять.

35. Когда что-то не ладится, я нетерпелив.

36. Я обычно обращаю мало внимания на свои достижения.

37. Когда я работаю вместе с другими, моя работа дает большие результаты, чем работы других.

38. Многое, за что я берусь, я не довожу до конца.

39. Я завидую людям, которые не загружены работой.

40. Я не завидую тем, кто стремится к власти и положению.

41. Когда я уверен, что стою на правильном пути, для доказательства своей правоты я иду вплоть до крайних мер.

КЛЮЧ

Вы получили по 1 баллу за ответы «да» на следующие вопросы: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41. Вы также получили по 1 баллу за ответы «нет» на вопросы: 6, 19, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39. Ответы на вопросы 1, 11, 12, 19, 28, 33, 34, 35, 40 не учитываются. Подсчитайте сумму набранных баллов.

Результат. От 1 до 10 баллов: низкая мотивация к успеху; от 11 до 16 баллов: средний уровень мотивации; от 17 до 20 баллов: умеренно высокий уровень мотивации; свыше 21 балла: слишком высокий уровень мотивации к успеху.

Анализ результата. Результат теста «Мотивация к успеху» следует анализировать вместе с результатами двух следующих тестов: теста «Мотивация к избеганию неудач» и теста «Готовность к риску».

Исследования показали, что люди, умеренно и сильно ориентированные на успех, предпочитают средний уровень риска. Те же, кто боится неудач, предпочитают малый или, наоборот, слишком большой уровень риска. Чем выше мотивация человека к успеху – достижению цели, тем ниже готовность к риску. При этом мотивация к успеху влияет и на надежду на успех: при сильной мотивации к успеху надежды на успех обычно скромнее, чем при слабой мотивации к успеху.

К тому же людям, мотивированным на успех и имеющим большие надежды на него, свойственно избегать высокого риска.

Те, кто сильно мотивирован на успех и имеют высокую готовность к риску, реже попадают в несчастные случаи, чем те, которые имеют высокую готовность к риску, но высокую мотивацию к избеганию неудач (защиту). И наоборот, когда у человека имеется высокая мотивация к избеганию неудач (защита), то это препятствует мотиву к успеху – достижению цели.

Додаток В

Методика диагностики личности на мотивацию к избеганию неудач

Т. Элерса

Инструкция: «Вам предлагается список слов из 30 строк, по 3 слова в каждой строке. В каждой строке выберите только одно из трех слов, которое наиболее точно Вас характеризует, и пометьте его.

Вы получаете по 1 баллу за следующие выборы, приведенные в ключе (первая цифра перед чертой означает номер строки, вторая цифра после черты – номер столбца, в котором нужное слово.

Например, 1 /2 означает, что слово, получившее 1 балл в первой строке, во втором столбце – «бдительный»).

Другие выборы баллов не получают.

1	2	3
1. Смелый	-бдительный	-предприимчивый
2. Кроткий	-робкий	-упрямый
3. Осторожный	-решительный	-пессимистичный
4. Непостоянный	-бесцеремонный	-внимательный
5. Неумный	-трусливый	-недумающий
6. Ловкий	-бойкий	-предусмотрительный
7. Хладнокровный	-колеблющийся	-удалой
8. Стремительный	-легкомысленный	-боязливый
9. Незадумывающийся	-жеманный	-непредусмотрительный
10. Оптимистичный	-добросовестный	-чуткий
11. Меланхолический	-сомневающийся	-неустойчивый
12. Трусливый	-небрежный	-взволнованный
13. Опрометчивый	-тихий	-боязливый
14. Внимательный	-неблагоразумный	-смелый
15. Рассудительный	-быстрый	-мужественный
16. Предприимчивый	-осторожный	-предусмотрительный
17. Взволнованный	-рассеянный	-робкий
18. Малодушный	-неосторожный	-бесцеремонный
19. Пугливый	-нерешительный	-нервный
20. Исполнительный	-преданный	-авантюрный
21. Предусмотрительный	-бойкий	-отчаянный
22. Укрощенный	-безразличный	-небрежный
23. Осторожный	-беззаботный	-терпеливый
24. Разумный	-заботливый	-храбрый
25. Предвидящий	-неустрашимый	-добросовестный
26. Поспешный	-пугливый	-беззаботный
27. Рассеянный	-опрометчивый	-пессимистичный
28. Осмотрительный	-рассудительный	-предприимчивый
29. Тихий	-неорганизованный	-боязливый
30. Оптимистичный	-бдительный	-беззаботный

Ключ подсчета:

1/2; 2/1; 2/2; 3/1; 3/3; 4/3; 5/2; 6/3; 7/2; 7/3; 8/3; 9/1; 9/2; 10/2; 11/1; 11/2; 12/1; 12/3; 13/2; 13/3; 14/1; 15/1; 16/2; 16/3; 17/3; 18/1; 19/1; 19/2; 20/1; 20/2; 21/1; 22/1; 23/1; 23/3; 24/1; 24/2; 25/1; 26/2; 27/3; 28/1; 28/2; 29/1; 29/3; 30/2.

Результат.

Чем больше сумма баллов, тем выше уровень мотивации к избеганию неудач, защите. От 2 до 10 баллов: низкая мотивация к защите; от 11 до 16 баллов: средний уровень мотивации; от 17 до 20 баллов: высокий уровень мотивации; свыше 20 баллов: слишком высокий уровень мотивации к избеганию неудач, защите.

Анализ результата.

Результат анализируется вместе с тестами «Мотивация к успеху» и «Готовность к риску».

Методика диагностики степени готовности к риску Шуберта

Инструкция:

Оцените степень своей готовности совершить действия, о которых Вас спрашивают. При ответе на каждый из 25 вопросов поставьте соответствующий балл по следующей схеме:

2 балла - полностью согласен, полное «да»;

1 балл - больше «да», чем «нет»;

0 баллов - ни «да», ни «нет», нечто среднее;

1 балл - больше «нет», чем «да»; 2 балла - полное «нет».

1. Превысили бы Вы установленную скорость, чтобы быстрее оказать необходимую медицинскую помощь тяжелобольному человеку?

2. Согласились бы Вы ради хорошего заработка участвовать в опасной и длительной экспедиции?

3. Стали бы Вы на пути убегающего опасного взломщика?

4. Могли бы ехать на подножке товарного вагона при скорости более 100 км/час?

5. Можете ли Вы на другой день после бессонной ночи нормально работать?

6. Стали бы Вы первым переходить очень холодную реку?

7. Одолжили бы Вы другу большую сумму денег, будучи не совсем уверенным, что он сможет Вам вернуть эти деньги?

8. Вошли бы Вы вместе с укротителем в клетку со львами при его заверении, что это безопасно?

9. Могли бы Вы под руководством извне залезть на высокую фабричную трубу?

10. Могли бы Вы без тренировки управлять парусной лодкой?

11. Рискнули бы Вы схватить за уздечку бегущую лошадь?

12. Могли бы Вы после 10 стаканов пива ехать на велосипеде?

13. Могли бы Вы совершить прыжок с парашютом?

14. Могли бы Вы при необходимости проехать без билета от Таллина до Москвы?

15. Могли бы Вы совершить автотурне, если бы за рулем сидел Ваш знакомый, который совсем недавно был в тяжелом дорожном происшествии?

16. Могли бы Вы с 10-метровой высоты прыгнуть на тент пожарной команды?

17. Могли бы Вы, чтобы избавиться от затяжной болезни с постельным режимом, пойти на опасную для жизни операцию?

18. Могли бы Вы спрыгнуть с подножки товарного вагона, движущегося со скоростью 50 км/час?

19. Могли бы Вы в виде исключения вместе с семьей другими людьми, подняться в лифте, рассчитанном только на шесть человек?

20. Могли бы Вы за большое денежное вознаграждение перейти с завязанными глазами оживленный уличный перекресток?

21. Взялись бы Вы за опасную для жизни работу, если бы за нее хорошо платили?

22. Могли бы Вы после 10 рюмок водки вычислять проценты?

23. Могли бы Вы по указанию Вашего начальника взяться за высоковольтный провод, если бы он заверил Вас, что провод обесточен?

24. Могли бы Вы после некоторых предварительных объяснений управлять вертолетом?

25. Могли бы Вы, имея билеты, но без денег и продуктов, доехать из Москвы до Хабаровска?

КЛЮЧ

Подсчитайте сумму набранных Вами баллов в соответствии с инструкцией.

Общая оценка теста дается по непрерывной шкале как отклонение от среднего значения. Положительные ответы, свидетельствуют о склонности к риску. Значения теста: от -50 до +50 баллов.

Результат.

Меньше -30 баллов: слишком осторожны; от -10 до +10 баллов: средние значения; свыше +20 баллов: склонны к риску.

Высокая готовность к риску сопровождается низкой мотивацией к избеганию неудач (защитой). Готовность к риску достоверно связана прямо пропорционально с числом допущенных ошибок.